

YÖN

HAFTALIK GAZETE

BAYAR'A
30 BİN

LÍRA AYLIK
BAGLANDI

OKUYUCUDAN YÖNDE

Kraft Kâğıdı Fabrikası

Sayın Doğan Avcıoğlu, Gerek Yön dergisindeki köşe, içinde yazdıklarınız gerekse muh. telif vesilelerle kaleme aldıkları. nız ve söylemekleriniz, bugünkü dünya içinde lâyık olduğu yeri alabilemiş iktisaden geri ol. maktan kurtulmasına bağlı olan Türkiyemizin anı davâlarmı kap. samakta ve bunları dile getirmek, tedi. Sizin memleketçi düşüncen. ve davranışlarınız, memleket se. verler ve idealistlerin limite ve sevk vermektedir. Süpheşiz ki, halâ azınlıkta bulunan memleket idealistlerin birbirlerine dayanak olmaları ve saflarını sıkıştırma. ları memleket meselelerinin müs. pet yolda hallerini kolaylaştı. esk ve hattâ mümkün kılacaktır. Memleketin sevk ve idareşinin el. lerinde bulunduruların işleri dö. gündür ve memleket sever olma. lar, kadar ve belki de ondan da. ha çok, içe mevkîinde olmayan halk kütüplerinin, memleket sever düşünceleri, hareketleri cemîvet. lerin yükselmelerinde en mühüm yeri işte etmektedir. Nitekim Ba. ti medeniyetindeki Basın ve do. layıstıve halk mûrakabesi, beyle bi zihniyeti tezahüründen iba. rettir.

Siz, iliskin takdim edilen. Kraft Kâğıdı Fabrikası, Neden Bartın'da kurulmadır, başlıklı kitâbı ifad. ettiği manz ve bahsedilen halk mûrakabesi, zayı. yesinden mîtaş edilmelidir. Bar. tin Ticaret ve Sanayi Odasının a. racılığı ile Bartın halkı tarafından yaratılan ve esine aneak Batı Devletlerine rastlanabilen bu mu. râkab. tarzı, Türkîyemize, vatan. das olarak daha fazla ve bâh. km hizmet edebilmek arzusundan doğmuştur.

Kitabı kapsayan problem, ön. sözünde de belirtildiği gibi, ikti. zadeen geri kalmış denilen Türk. yemizde, Demokratik düzen leh. de girişilen planlı kalkınmada yapılmış yatırımların eidi ve tam stîflere davândırılmış ve gayri iktiâdi olabilecek kuruluş. lara gidilmesi endesestir. Ay. lardır, her kademedeki alâkahâ. zâhîslar, izah edildiği gibi Bart. in kendi içindən yetistirilî ka. lîfîve teknik elemanları ilâ hazî. lâdi reportar. ve calımlar, hic bir zaman kraft kâğıdı fabrikası. nin Bartın'da kurulması geyene. matuf olamamış, fâdîa edilen husus. Zonelidat illi dahilinde kuralname kararlaştıran kraft kâğıdı fabrikasının kuruluş. yeri

hususunda yapılan etütlerin nok. san olduğu ve kifayetsiz etütler neticesinde de isabetâz bir yere karar verilmiş bulunmuştur. Halbuki etütler tam ve doğru o. larak yapılsa veya yapıtılsa, bu takdirde durum bambagâ olacak ve fabrika hakkâken teknikman ve iktisaden en uygun olan yere yapılabilecektir. Kraft kâğıt fab. rikası yer seçimi etütlerinin tam olmadığı Seka ve Sanayi Bakan. lâgi temsilciler teknik seviyede yapılan münâzârâ sonucunda a. cüka meydana çıkmıştır ki, hâd. dizântâda bu husus raporları dik. katilice tetkik eden hârhangi bir şahs tarafından da anlaşılabile. cektir.

Türkîyemiz gibi büyük kalkın. ma hamlesine gîrîmîs ve bunun tahakkukuna azimli, imkânları mahdut memleketler için mevcut imkân ve kabiliyetlerin azamî de. recede kullanılmış mecburiyeti vardır. Yeni kurulacak kâğıt en. düstrisinin iki ana ham maddesi olan odun ve suyun fabrika için hakîki malîyet değerleri bilinme. den ve mamul maddenin satış pa. zarlarındaki malîyet hesaplanması, dan kuruluş yerine karar verebil. mek, o endüstriyî etütâzâz ve he. sapıstır kurmak demek olacaktır. Nitekim kraft kâğıt fabrikasının kuruluş yerine karar vermek mevkîinde olan içerci dairesi, fabrika. ya lâzımlı suyun ne tarzda ve nassîl bi. malîyetle temin edilece. gîni bilmemektedir. Su veya bu sekilde teorik olarak düşünülen bir çözümün, fabrika kurulduğundan sonra memleket fuzul milyon. lara mal olacak başka çözüm se. killerine yol açmayaçık kim ta. raftan garanti edilecektir? Ni. tekim memleketimizde bu kabil. isabetâz kararlar neticesi kuru. lüp blihâre büyük meblağlar hâremâni yatarımlar mevuttur ve bunlar memleket ekonomisinin sâmîrûcülâtlere dirler.

İste. Bartın'ların davâsi ve ar. zusu bu şekilde yatarım yapılma. sına hele Devlet Büyükesinden ayrımlarla, manz olabilmek ve yanlış yolda olanlara, dikkatli ol. hata yapıyorsun diyebilimekte. dir.

Bartın'ların iddiası, bugün me. sul mevkideki kimseler tarafından kaale shnmamak tallîsîli. ne ugras, dahi, sizler gibi bu ka. bil meselelerin takipçilerinin bu. lânnası memleketimiz için en bü. yîk limittir. Ve Bartın'lar bunda kuvvet bulmaktadır.

NECDET İNCEOĞLU
Ticaret ve Sanayi Odası
Başkanı

Acaba ne derler?

78. sayımızda, Hürriyet gazete. sinden aktardığımız bir okuyucu mektubundâg iki evlî Amerika. lâ bir subay tarafından otomobil. le çığnerek öldürülür bir ba. bânni feryadı okudum. İki co. cuğu çığneyip öldürüldü, üçüncü. sunâ dâ ağız yaralayan Amerika. lâ subay, görevli olduğu gerekçe. style serbest bırakılmış! Yalova. lâ baba soruyordu, evlatlarımın hakim kim kortuyacak diye.

YON'lu o sayissi çktığı gün, Ankara'da bir olay geçti. Bil. miyorduk, bu vesile ile öğren. did. Amerikalıların Ankara'da, burnumuzun dibinde, Abidinpaşa semtinde bir radar işleri varmış. Burada görevli bir Amerikalı so. för, üssândaki şere gelirken otomobilyle dört yanında bir kız çocuğunu çığneyip öldürdü. So. för efendi otomobilini hem sa. atte 100 kilometre hızla sürüyormus, hem de bir elindeki don. durmuyor yâliyormus! Abidinpaşa. nın o daracık yolunda tozu du. mana katarak 100 kilometre sâ. rat yapmak ne demekti, bunu bir kenara bırakıyorum. Hadi trafik kaidelarına uymazık, sar. hoşluk, kâstahâk, bayrağımıza saygısızlık gibi haller Amerikalı. ların normal davranışları, olarak kabul edilsin, ama, bir adam bir çocuğu çigner, öldürür, yüze. yüz suçu olduğu tesbit edilirse, nasıl olur da bu öldürme si. rasında vazifeliydi diye serbest bırakılır? Suh zamanda bir in. sanın bir başka insanı öldürmekken vazifeli olmasa ne demek? Bunu bana izah edebilir misiniz?

Hikâyemin sonunu da sâlyîye. yin, soför efendi, zavallı yavrûsunun cesedi başında gözyaşları içinde çürpmâ anaya rağmen serbest bırakıldı. Vazifeliyim, Vazifeli olduğu için de Türk mah. kemelerinde yargılanımıyacak, bir Amerikan mahkemesinde yar. galanıp, bir iki yüz dolar tazmi. nat ödeyerek paçayı kurtaracak.

Buna sizin ne diyeceğinizi tab. min ediyorum. Sayın Dışişleri. Bakan, Adalet Bakan ve nihayet Başbakan ne diyorlar, doğrusu merak ediyorum.

Rüfî: MERIC — Ankara

BASINDAN

Özelciliğin çok verimli sözcülüğünü paylaşımadık. lari için birbirine giren Barış Dünyası ile Yarın der. gisi arasındaki tartışmayı, YON okuyucularına hoşça vakit geçirmek amacıyla sütunlarımıza aktarmamız üz. erine, başyazarı Prof. Yaçın tarafından yapılan Yarın, komünizm tüccarlarının perişanlığı konusunda ilk de. fa olarak bize hak verdi! Yarın, başyazarının kalemin. den çikiği belli olan imzasız yazısında «antikomünizm» iddiasıyla ortaya çıkan zevatin ebir takım budalalıklar. yaparak dâvâya zarar verdiklerini ileri sürmekte ve bu işi meslek hâline getirmiş olan bir senatör» söz. lerileyde de herhalde Tevetoglu'nu kinamakiadır.

«Bu cahiller ve budalalar susmali ve komünizm tâ. careti, Türkiye'nin tek Marksoloğlu' olan Prof. Aydn Yaçın'ın tekelinde yürütülmeliidir» tezini savunan «Kurt gelecek demedik ni?» başlıklı bu çok hoş yazı. aynen yayınıyoruz:

(NOT: Sayın Profesörün YON hakkındaki «Kurt» ilâfatına çok teşekkür ederiz.)

YARIN

«Kurt gelecek!» demedik mi?

Yon Dergisinin son sayısında YARIN'dan ve bir de Barış Dünyası adlı dergiden pasajlar alımsa. Barış Dünyasında bir süre önce once hâkkımızda çikan, mânâsız, muhtevâsiz bir takım tarizeri cevap. landırmak için yazdığını yazalar ve bunun sebep olduğu pole. mik hakâ olarak Yon dergisini pek keyiflendirmi. «Bakin, diyor, özel teşebbüs savunan bu iki dergi, ilân gelini paylaşımadığı. işin nasıl birbirine girdi?

Yon'ün bu satırları, bir takım kimselerin «antikomünizm» id. diasitya bir takım budalalıklar yapınalarının ne kadar zarar ol. dugunu aşke göstermektedir. Türkiye'de şimdîe kadar bazı kimselerin, komünist ve marksist akımları cevaplandırmak için, din, vatan, millet edebiyatıyla ortaya atımları, bu akımları dur. duran değil, bilâksis besliyen faktörlerden biri olmuştur. Bu işi meslek hâline getirmiş olan bir senatörün, şimdîe kadarki faali. yetier, bu dâvâya hiç bir sey katmadığ, hattâ belki de zarar ol. maya başladığ gibi, sözde «anti-komünizm» maskesi altında yapı. lan bazı yayınlar da gerçekte itibâr kürsü olsamaktadır. Çünkü okuyanlar, «yahu, bu konuda verilecek cevap bu işe, Marksistlere hak vermek limâni demektedirler. Bu sebeptendir ki, bir takım dergilerin, ne Türkiye'de ne de bütün dünyada Marksist akımların üstünde durduğu ana konulara nüfuz etmeden, bunlara kargi eka. rılaç alternatifleri anlayıp lyice hazmetmeden, galakalem giriş. tikeri kampanya fâdaya yerine zarar vermektedir. Batı'daki yeni fikir cereyanlarını takiben, sosyal ilimlerdeki en son geliş. melerden haberdar olmayan bazı kimselerin lâf ebelî ile sözde «Anti-komünizm» cihâdına katılmaları, bu tartışmada fikir ve ka. lîteye önem veren aydinlar üzerinde son derece kötü bir tesrî yaratmaktadır. Bizim anlatmaya çalıştığımız nokta budur.

Yon'ün bizim yayınımızına, fikir alanında ciddi bir cevap ver. mesini muhtemel görmemekle beraber bunu gerçekten arzu et. makteyiz. Fakat Yon bir fikir değişiminden çok, alelace bir polemik ve tâhrik organı olduğu için, onun ciddî tartışmaya ilâfat etme. mesini de tabii karşıyoruz. Dergimizle, sözde aynı dâvâyi sav. nur görünen bazı pejmurde yayınlar arasındaki polemik ve yaz. mayı, Yon'ün menfaat kavgası, şeklinde göstermeye çalışması düpâlز bir demagojidir. Ciddî tartışmadan çok, konuya saptırıcı polemik usulünden tipik bir örneğidir.

Yon bizim dedigimizi gayet iyi anlayacak durumdadır. Buna rağmen, «karşı kampa çıkacak her itibâf, burjuva ve kapitalist. lerin cırkı menfaat kavgalarından ibaretir», diye, herseyi kesip atan standart Marksist propaganda, belki Yon okurlarının kulağına daha hoş gelecektir. Belki Yon'u ilgilendiren tek nokta da bu.

YENİ TANIN

Ama.. Ama.. Ama?

C.H.P.'nin lejyonerlerinden Turan Güneş ve Emin Paksoy ge. çen gün bir gazete bayiliin önündeydiler. Yanlarına yaklaştı. Baktı Turan Güneş bir özel sermaye dergisinin admı söyledi. Biraz güçlece ebinde parayı çıkarıp verdi. Derginin kapâğında C.H.P.'deki miras meselesi anonsu ediliyordu. Güneş yanına yakla. şanlara gülümseyip: «Okudugundan değil. Malum miras mesele. si.. Onu okuyaşım», dedi..

Yanındakiler gülümseriler. Birisi:

«Mirastan evvel elinizdekileri paylaşıyorlar beyefendi.. Meclis. teki komisyon, bilinen komisyon yakında sizlere de uzanır...»

Güneş kafasını saladı. Elindeki dergiyi sallayıp. «Komisyonda C.H.P.'llere ne demeli bilmiyorum! Biliğim Anayasanın gerçek. ten anayasâ olduğu... Zira anasum ağlatıyorlar...»

ABONELERİMİZE

YON, yeni çıkışından itibâre bîzdeki adreslerinize günde. rîmeye bağlanmıştır. Kapâk bulunduğumuz sâre içinde ad. reslerinde değişiklik olan abonelarımızın, yeni adreslerini (P.K. 512 — İstanbul) adresine bildirmelerini rica ederiz.

ÇAĞRI

YON bugün okuyucularının destegine, eskisinden çok. daha büyük ölçüde ihtiyâc duymaktadır. Bu sebeple sâresi. biten abonmanlarını vakit geçirmeden yenilemenizi ve sev. renizde YON'a yeni aboneler kazandırmak için çaba göster. menizi dileriz.

Saygılarımızla.

ABONE: Bir yılîk (32 sayı) 80 TL, Altı aylık (36 sa. y) 30.— TL, üç aylık (12 sa. y) 15.— TL'dir. Yurt dış. abonmanlarda bu bedellere ayrıca posta pulu ücreti kadar ilâve yapılır. Geçmiş sayıların fâyatı 2.80 TL'dir.

ILÂN: Beher sâtunda sent. mi 25.— TL, dur. 82. rekkî çökçük ilân ve reklamlarla kitap ilânları için özel indirimler yapılır. İlân ve reklamların yarınlaştırmasından ôtrûf hiçbir sorumluluk yüklenmez.

YON, 16 EKİM 1964

HAFTALIK FIKIR VE SANAT GAZETESİ

Kurucuları: Cemal Reşit Eyüpoglu — MQMîzâz Sosyal — Doğan Avcıoğlu
Hizmetleri: Doğan Avcıoğlu
Başedit: Doğan Avcıoğlu
Sayı: 15. Sayı: 15. Sayı: 15. Sayı: 15.

ADRES: Yeni İşler: Ziya Gök. Caddesi, No. 28/2
Yenîşehir — İstanbul Büro.
Telefon: 17 89 89. — Doğan Avcıoğlu
Mafâne: 15. Sayı: 15. Sayı: 15. Sayı: 15. Sayı: 15.

Mafâne: 15. Sayı: 15. Sayı: 15. Sayı: 15. Sayı: 15.

YÖN

SAYFA 2

YÖN

SAYFA 2

BAKİS

KALKINMA ÇAĞI

Bugün artık ispatlanmıştır ki, bir millet 25-30 yıl içinde kalkınabilir. Kalkınma derken, düşük gelirli ülkel tarım seviyelerinden, gelir seviyesi yüksek ile zi sayı ugarılığuna geçmeyi, yanı Başkaşmayı kastediyoruz.

Biz kalkınma çağamıza 1923 de başladık. (Osmanlı İmparatorluğunun iki yüz yıl önceki Batılılaşma çabalarını bir kenara bırakıyoruz) 1923 den beri 41 yıl geçti. 41 yilda kalkınmış bir ülke olmamıştır. Müttevazi ölçülerle bir İtalya, bir Yugoslavya'nın gelir seviyesine ulaşmış bulunmamıştır. Köylere elektrik, su okul götürme davamızı çoktan gözümüz olmamıştır. Okuma yazma bilmeyen insan kalınamamıştır.

Denebilir ki biz yavaş bir tempoya kalkınma yolunu seçtik. Belki kaplumbağa hızıyla yol alıyoruz, ama her geçen yıl iyileşme doğru gidiyoruz. Ne var ki, bir kaplumbağa tempoya bile ilerliyoruz. İyileşme değil, kötüye doğru gitmektedir; 1964 yılında okuma yazma bilmeyenlerin sayısı, 1927 yıldından fazla. İkinci Dünya savaşından önce gecikondu yok gibiydi. Şimdi İstanbul, Ankara ve İzmir nüfusunun yarısına yakın kısmı gecekonduarda yaşamaktadır. Adana, Bursa, Antalya vs. gibi şehirlerde gecekondular coşkalmaktadır. Toprak hızla artan nüfusu beslemeye yetmemekte, ıssızlık artmaktadır. Dışarıdan gıda yardımını almazsa tehlikeli kitik ve açık yolları yaşıyacağımız bilinmektedir. Orman tahribi, erozyon herkesi kara kara düşündürmektedir. Dış borçlar, eiddi bir kalkınma hareketine yol açmadan, ağır faiziyle yüklenerek yıldan yıla artmaktadır. Kalkınma Plânında da belirtildiği üzere, gelir dağılışındaki büyük dengesizlik, düzleceğinin yerde genişlemekte, sınıf tezatları keskinleşmekte dir.

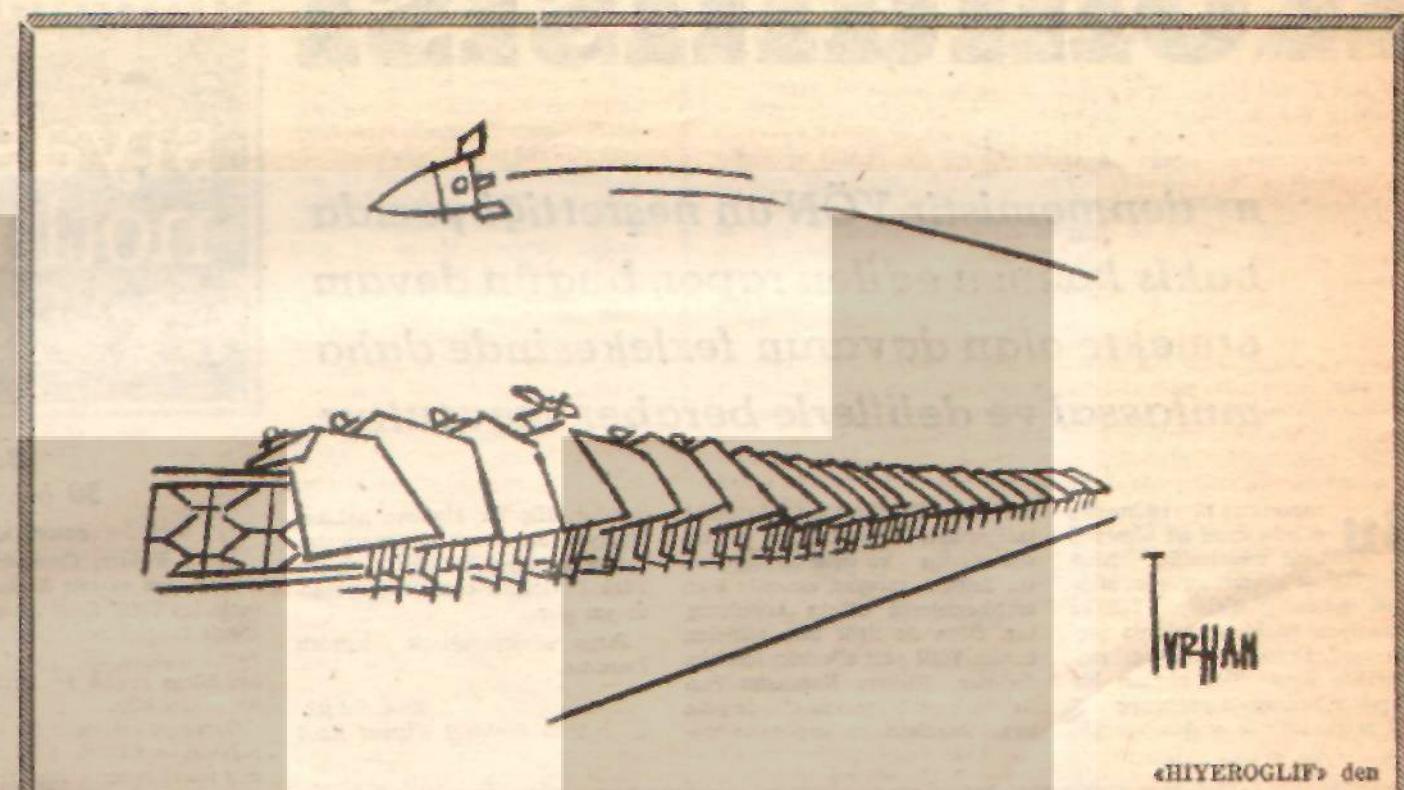
Tersine bir gidiş içinde olduğumuz şartdadır. Çağın fikirlerine ve tempomuza ayak uydurmadığımız için gerilemeyecektir. Üç yüz yıl önce dünyanın en büyük imparatorluklarından birini kurmuş ve Batıya boyun eğdirmiş olan memleketimizden bugün dünyanın en gari on ülkesinden biri diye söz edilmektedir. Fakir ülkeler arasında ilk Batılılaşma savaşını açan Atatürk'ün Türkiye'yi şimdi en keri ülkelerden biri.

Bu durumda milliyetçilik diyen bir insanın kafasını avuçlarının içine alıp bir limon gibi sıkması, nerede yaşıldığımızı, neden ve nasıl bir duruma düşüğümüzü sorması gereklidir. Gerçek milliyetçinin en ufak peşin fikre kapılmadan gözlerini bir projektor gibi dünyaya açması ve dünyamıza nereye gitmişini araştırması gereklidir.

**Başını kuma
devekuşları
gömer..**

Çağımızda sömürgecilikten kurtulan bütün ülkeler, bir kalkınma hummalı içinde bulunuyorlar. Bağıntısız Ülkelerin Kahire Konferansı bir bakıma fakir ülkelerin kalkınma toplantısı olmuştur. Toplantıda, barış içinde bir arkadaşlığı, yeni sömürgecilik ve emperyalizmle savaş, bağıntılıcılık, genel silahlanma, fakir ülkelerin ortak cephe tegizli gibi çağımızın ana temalarını kalkınma açısından ele aldı. Bu ülkelerde politikacılar, köylüler, işçiler, ve aydınlar kalkınmadan başka lâf konuşmuyorlar. Bize bir Kıbrıs meselesi, mardin meselesi durdururken, Cezayirli devletler, en ölümlü silahlardan Fransa ordusuna karşı ölüm halinde yaralarak, Trabzon'da bir ekonomik ve sosyal kalkınma programı hazırlıyorlar, savaş biter de olsa programı derhal uygulamayı planlıyorlar. Cezayir halen topnak mültecileri toplanmak üzere dir. Mültecilerin ise hâli pilot bölgelerine katılmaktadır.

1930'lu yıllarda geri bir ülke olan

«HIYEROGLIF» den

yatırımlara ayırmakta büyük güçlük çekerken, bizden dün kadar çok daha zor şartlar altında bulunan Mısır, milli gelirinin yüzde 25 ini yatırımlara yönlendirilmektedir. Yatırım hacmindeki bu yüzde 10 fark, on yıl içinde Mısır'ın Türkiye'yi bir hayli geride bırakması demektir.

Türkistandaki milyonlarca ırkdaşımızdan haberimiz var mı? Sovyetler Birliği'ni ziyaret den Türk Parlamento heyeti üyeleri, özel konuşmalarda, Türkistanın tarım, sanayi ve eğitimde gerçekleştirdiği hamleleri anlata anlata bitiremiyorlar. YON de toprak ağası direğe inşaatçı yüklenliğimiz günde bir milletvekili, dün bizden bir kaç yıl geride bulunan Türkistan için, «Ana meşelerini çözmiş» hükmünü vermektedir.

Önümüzde Amerikan Hükümetinin resmi organı olan antikomünist Newyork Times var. Gazete Bulgaristan hakkında sunları yazmaktadır: «Bulgaristan'a gelen ziyaretçi, özellikle eğitim ve sağlık hizmetlerinde, inkâr edilmez bir ilerlemeye karşılaşırlar. Daha bir süre önce milyonlarca fazla kara cahil bulunan bu memlekette, bugün herkes okur yazdır. Üniversiteye devam eden öğrenci sayısı bakımından, Bulgaristan bugün, her 10 bin vatandaş için 98 öğrenciyle Amerika ve Sovyetler Birliği'nden sonra dünyada üçüncü durumda bulunduğu ileri stirmektedir. Bulgaristan'da elektriksiz köy kalmamış gibidir.»

Le Monde gazetesinde, Çin hakkında 15 sayı şurene bir inceleme yapılmıştır. Çin çok eski günlerden beri tamamen Uzak Doğu uzmanı yazar, pek yakında atom bombası patlatması beklenen bu 700 milyon nüfuslu ülkenin, hızlı bir kalkınma ve ilerleme içinde olduğunu belirtmektedir. Dağın dik köyleri birleştirerek, gizli issızları seferber etmek, rasyonel tarım yapmak ve köye ortaokulu, hastanesi, fabrikası ve tiyatrosuya ugarlığı götüremek demek olan Çin'in cui-ettar «komün» denemesi, Batıda ve bütün azgelişmiş ülkelerde ilgiyle izlenmektedir. Zira biliniyor ki, azgelişmişliği kısa zamanda kökünden kaldırırmaya yönelik «kömün» denemesi başarıya ulaşrsa, aynı meselelerle karşı karşıya bulunan birçok azgelişmiş ülke. Çin kalkınma metodunu benimseyebilecektir.

1930'lu yıllarda geri bir ülke olan

Sovyetler Birliği, feza yarısında bugün dev Amerikayı geçmiştir. 1960 den önce, hayat seviyesi bakımından da dünyanın en müreffeh ülkesini geride bırakmak için, Sovyetler Birliği büyük bir kalkınma hamlesine girişmiştir.

Denecektir ki, bu ülkelerde hürriyet yok ve kalkınma metodları zâlim. Doğru, fakat kalkınmalarını tamamlayan bu ülkeler, şimdiden aralama başladıkları Demirperdeyi kaldırıp daha çok hürriyete ve refaha yöneldikleri zaman — ki Batıda antikomünist düşünürler bile bu hürriyeti gidişi kaçınılmaz saymaktadır — biz ne yapacağız? Demirperde kalkınca onların değil, bizim sefaletimiz sırası.

Bu sebeple Türk milliyetçileri olarak, peşin fikirleri, korkusu, demagojisi elinizin tersiyle itip takkeyi öndüze koymak ve düşüncemizden zorundayız. Neden böyle olduk? Nasıl kalkınacağımız?

Yabancı Kompleksi

Bilinen bir şey varsa, Atatürk devrindeki çok kısa bir süre haric, şimdiden kadar kalkınmamızı yabancılardan beklememiz olduğunuzdur. Sultan Abdülmecid devrinde heri yabancı sermaye gelsin, Sam Amca versin, kalkınanum dedik ve demektedir. Bugün tam bir çıkmazı düşülmeli hissetmeye başladığımız halde, kuruluşu, yabancı sermaye yeni tâvizler tanımak işi ihraç etmek ve turist beklemekte gerekliyiz. Bu tâvizler de, geçmiş ümitler gibi boş eikacaktır. Zira bir millet, dilencilikle, turistlere garsonluk etmekle, kumarhaneler ve sefahathaneler açmakla ve işçisini yabancı işçinin artık tenezzül etmediği işlerde çalışmaya göndermekle kalkınamaz. Bir zamanlar Fransa'da yarım milyondan fazla Cezayirli işçi vardı. Cezayir'de 1 milyondan fazla Avrupalı yaşamakta, bu ülkeye turist ve yabancı sermaye akmatmayı. Ama o tâvizlerde Cezayir en koyu bir sefalet içinde sürülmektedir. Dün keadar Küba, bir Amerikan cenneti idi. Amerikan sermayesi, çok sayıda milyo-

ner turist Küba'ya akmaktır, Küba'lı işçiler Amerikada rahatlıkla iş bulmaktadır. En lüks oteller, kumarhaneler, zevk evleri ve müziğin en güzel Kübadaydı. Kübalı, zengin Amerikalı turistin dolarları için, otelci, lokanta, müzisyen, kumarbaz, garson ve fahişe olmuştu. Amerikalı bu turizm cennetinde milyonlarca dolar harcamakta, ama Küba açık, sefalet, fuhuş ve kumar ilkesi olarak kalmaktaydı.

Yabancıya el açarak, memleketin bütün zevklerini yabancıya peşkeş etmek kalkınma denemeleri bugün bütün azgelişmiş ülkelerde iflas etmiştir.

Kalkınmanın ilk şartı, kendine inanmak, güvenmek ve haysiyetli olmaktır. Milli haysiyet, inanç ve gururunda yoksun ülkeler, sömürge kalmaya mahkûmdur.

Öyle görünür ki, memleketimizin felâketi kendimize olan güveni kaybetmemizle başladı. Geçen yüzyılda Batının teknik ve ekonomik üstünlüğü karşısında, manen de çoktuk. Batının üstünlüğü kompleksinden bugün de kurtulmuş değil. Kalkınma Plâni, yabancı uzmanların direktifleri ve kontrolleri altında hazırlanır. Eğitim planlarına yabancılar yapar. Reformları, onlar tavsiye eder. Büttün bakanlıklar yabancı uzmanları ve onların hazırladıkları çoğu dezersiz ve hâli zararlı raporlarla doludur. Üniversitelerimizde, yabancıların tarihi, sosyal ve ekonomik dâvâları, Türkiye'nin meselelerinden çok daha geniş yer alır. Azgelişmiş Türkiye'de, azgelişmiş ülkeler ekonomisinin okutulması, ancak Batılarla bu mesele ile ilgilenmesinden sonra başlar! Radyomuz, papagan gibi Amerikan propagandasını tekrarlar.

Bu örnekleri sayfalar dolusu uzatmak Türkiye'ni kültür bakımından nafile sömürgeleştiğini göstermek mümkünür.

«Neden böyle olduk, nasıl kalkınacağınız» sorularına doğru bir cevap bulabilmek için, herseyden önce, kafalarımızı sömürgecilikten kurtarmak gereklidir.

Doğan Avcıoğlu

Komünizm propagandası ve Yön

Memleketimizde komünizm propagandası piddetle yasaklanmıştır. Yalnız bu yasaklama, komünizmin, sosyalizmin ve hatta hatta en ılımlı sol «fikir»lerin ne olduğu bilinmeden ve araştırılmadan yapılmıştır. Bu yüzden komünizm propagandası ülkenin gerekçesiyle, her yeni düşüncenin susturularak memleketin demokratik gelişmesi ve fikir hayatı felce uğratılmıştır. Bugünkü gerilimizde belki başlı sebeplerinden biri, hür fikre karşı duyanın bu korkudur. Hür düşüncenin yasaklayarak fikir adamını hapse attıranlar, bu menmekete, bu millete bize met etmek söyle dursun, bityik kötülik etmişlerdir.

Komünizm ve sosyalizm hakkında en yüksek yargı organları dahi yeterli bilgiye sahip olmadıklarını yanda yazıldığımız Yargıtay Birinci Ceza Dairesi kararı, bir kez daha ispatlamaktadır. Karar, Cumhuriyet gazetesinde yayınlanan bir yarışma yazısında, komünizm propagandası yapılmışının tesbiti konusundadır. İstanbul Üçüncü Ağır Ceza Mahkemesi, II. N. Kubat, Oktay Yenal, Bahri Suvi, Sadum Aran gibi üniversiteler hocalarının müfakatalarına dayanarak yazı sahibi Sadi Alaklıç'ı beraber ettiirmiştir. Yargıtay, Alaklıç'ın yazısında komünizm propagandası yapıldığı gerekçesiyle bu kararı bozmuştur. Davaya şimdiden tekrar bakılacaktır.

Yargıtay kararı, komünizm hakkındaki tamamen yanlış görüşlere dayanmaktadır. Bir defa kanun zoruya yano hukuki yollardan bir sistemin değiştirilmesi, Anayasamızın da benimsediği «reformist - islahatçı» görüşün bir gereğidir. Kanun zoruya islahat, bir nizam kaba kuvvetle başvurarak devirme anlamına gelmez. Diğer taraftan, gerek sosyalizm, gerekse komünizm üretimi araçlarının topluma maledilmiş amacını giderler. Sosyalizm, Anayasa teminatı altında olduğuna göre, üretim araçlarının topluma mal edilmesini savunmak bisu olmasa gerektir. Hele mirasın kaldırılması fikri, liberal kapitalizmin en parlak çağında liberal iktisatçı Stuart Mill tarafından ortaya atılan bir görüşüdür. Aynı yıllarda, liberal iktisatçılar, toprak rantının kapitalist gelişmeye frenlediği düşüncesiyle, bütün toprakların millileştirilmesini istemişerdi. Liberal kapitalistlerin savunduğu bu fikirler, «kapitalist hukuk sistemi neye ediliyor» diye memleketimizde suç mu sayılacaktır? Enternasyonalizme gelince, liberal kapitalizmi savunan ve dünyada capında bir iş bölümüm isteyen bütün iktisatçılar enternasyonalistdir. Müsterik Pazar, bölge içinde enternasyonalist bir hareketidir. Uygulamak istedigimiz dis ticaret serbestisi, yabancı sermaye ile kalkınma gibi ekonomi politikaları, enternasyonalist düşüncenin sonuçlarıdır. Ve nihayet Birleşmiş Milletler, enternasyonalist gidişti ifadesidir.

Bütün bunları gözünde tutmadan müllikeyet ve mirasa karşı enternasyonalist bir düşüncenin, komünizm propagandası savmak, Anayasa teminatı altındaki fikir, düşüncenin ve basın hürriyetini ortadan kaldırmak demekdir. Karar müllikeyet nizamını korumak isterken, Anayasanın temel nizamı olan hürriyet nizamını devirmektedir.

Fikir hürriyetini ortadan kaldırımı yönelen bu gidiş karşında aynı Anayasa Profesörü Hüseyin Nallı Kubat'ın, 'bu konu ile ilgili olarak hazırladığı bildirisi'ni de bulabilirsiniz.

Bu arada bir iki kelimeyle YON'un görüşünü de belirtmek isteriz. Komünist kimdir? Komünist ülkelerde komünist, Komünist Partisine üye olanlara denilmektedir. Bu ülkelerde ha-

kim yüzde 5 ile 10'u Komünist Partisi üye, yanı komünistler. Halkın geri kalan yüzde 90'na sorarsanız komünist olmadıklarını söyleyeceklərdir. Komünizm nedir? Marks'a sorarsanız, komünizm, sosyalizmin yüksek safhasıdır. Sosyalizmde devlet vardır ve milli gelir emeğe göre paylaştırılmaktadır. Çok yüksek bir üretim seviyesine ulaşan komünizmde ise milli gelir ihtiyaca göre paylaştırılmaktadır ve devlet dahi ortadan kalkarak tam bir hürriyet düzene varılmıştır.

Aksiyon planında da, Marks'ın görüşü 1917 yılına kadar Batı sosyalist partileri tarafından paylaşılmıştır. Gerçi 1917'den önce Batı sosyalist partilerinde, her iki akım da Marks'a dayanmakla beraber İttihâlcî ve islahatçı şeklinde bir farklılığı hissedilmiştir, fakat bu farklılığı aksiyon bütünlüğünü bozmuştur. Bölümme fikri kaynakları aynı kalmakla beraber 1917'den sonra Sovyet İttihâlcî ortaya çıkmıştır. Sosyalist partilerden, komünist ismini alan müfrid kaza ayırmış, sosyalist ve komünist partiler teşekkül etmiştir. Bu iki kanadı ayıran temel husus, komünist partilerin politikasını Moskova'ya göre ayarlamaları, sosyalist partilerin ise bağımsız kalmalarıdır. Sosyalist partilerin islahatçı, komünist partilerin İttihâlcî olması ayırmış. Batıda ikinci planda kalmaktadır. Zira Batı komünist partileri de, İttihâlcî kaldığını görerek islahatçı ve çok partili hayatı beslemişlerdir. Batıda, faşizme ve her çeşit diktatörlüğe karşı hürriyetlerin ve demokrasının savunulmasında, komünist partileri ön safa rol oynamışlardır. Nitelikin, son yıllarda Moskova dahil komünist partillerin seçim yoluya iktidara gelip, islahatçı yollardan programlarını gerçekleştirebileceklerini resmen kabul etmiştir. Buna karşı itiraz, sadece Çin'den gelmiştir. Bu sebeple, sosyalist ve komünist partiler arasındaki temel ayırım, Moskova'ya tabi olmak veya olmamak şeklinde ortaya çıkmakdadır. Bununla beraber, bu alanda da Stalin devrindeki mutlak tabiiyeti gevşeme ve başlamıştır. Memleketimizde komünizmi önleme yolunda tedbirler alınken İttihâlcî tesebbüsler dünyamız her yerinde suç olduğunu göre, temel ölçü, dışarıya tabiat etmeliydi. Moskova'dan emir alan teşekküler, Moskof ajanları ve yaşam organları şödeleri cezalandırılmışlardır. Sadece Moskova'dan değil Pekin'den, Kahire'den, Washington'dan emir alan kökü dışarda bütün teşekküler, yaşam organları ve ajanları için aynı yola gidilmiştir. Fakat bu milliyetçi çerçeveye içinde fikir hürriyetine kayıt getirilmemelidir. En geri fikirlerden dahi, fikir plâmâda kaldığı müddetçe korkmak için bir sebep olmamalıdır. Zira şimdide kadar ne cektiyse fikirlerinden cektilik! Milletçe kurtuluşumuz illi şart ise fikri zenginlige kavuşmamızdır. Fikir zenginligine de anacak hürriyet içinde ulaşır.

Fikir hürriyetini kısıtlamak su veya bu akımdan çok, asıl Türkiye'yi zarar görecektir. Türkîemiz için korkulacak tek şey, bağımsızlığımızı kaybetmekdir. Esasen komünizm tehlike sine karşı hassaslaş, bağımsızlığımızı kaybetme endişesinden doğmuştur. Bu hassaslaş sonraları milletlerarası kapitalizmin peki hâline gelişimizi, vatan topraklarının kiralamasını gizlemek ve köhne statükoyu sürdürmek için istismar edilmiştir. Bu vatanın kuruluşunu, yükselmesini isteyen Türk milliyetçilerinin statükocu kuvvetlerin bu oyularına artık gelmeleri lazımdır. Daşardan beslenen bütün faaliyetlere karşı hassas olalım, ama fikirden korkmuyalım.

YON

KUBALI RAPORU

Sosyalizm Nedir?

Istanbul Üçüncü Ağır Ceza

Mahkemesi Başkanlığına

Cumhuriyet Gazetesi'nin 12 Aralık 1962 Tarihli nüshasının ikinci sayfasında yayımlanan ve 1962 - 1963 Yunus Nadi Armağan yarışmasından 17. ci sayısına taşıyan «Türkiye'nin Tek Kurtuluş Yolu: Sosyalizm başlıklı ve Hikmet Alaklıç'ın yazdığı makalenin tarafindan tekril edilerek «Komünist propagandası mahiyetini taşıyip taşmadığı» hususunun tekrili için bilirkişi tâyin olundugum 20 Eylül 1963 günü İstanbul Üçüncü Ağır Ceza Mahkemesinde sanıkların ve avukatlarının hazır olduğu duruşmada Naip Hâkim Orhan Soysal tarafından tebliğ olunmuş bulunmakla bahis mevzu makaleyi tekril ettim. Tezkiklerimin neticesini aşağıda arz ediyorum :

— I —
Makalenin, Başlığının da işaret ettiği üzere, tam manasıyla selçu, yanı geniş manadaki İktisadi Doktrin terminile sosyalist bir akideyi açıklamakta olduğu aşikardır. Fakat bu ciheti ehemmiyetle belirtmek gerekir ki, sosyalizm Marks öncesi Utopik sosyalizm'den hareket etmek (Saint-Simon, Proudhon ve Fourier'nin sosyalizmi gibi) ve fertçi - hürriyetçi klâsik dünya görüşüyle cemiyeti dünya görüşünü telif eden liberal sosyalizm'de (Meşhur Fransız sosyalisti Jean Jaurès'

in ve bugündü Fransız Sosyalist partisinin sosyalizmi gibi) kavramak suretiyle Karl Marks'un tarihi veya dialektik materializmine dayanan ve kendî tâbiîtiyle ılımlı sosyalizm adı verilen sosyalizmde geçenek umumiyetile komünizm adı altında gösterilen ve Sovyet Rusya ile Demirperde gerisindeki memleketlerde tatbik edilen ve politika - ekonomik bir akide olan anti - liberal Marksist - Leninist Sosyalizme varına kadar farklı şekiller ve alanları göstermektedir.

Fransa, İtalya, Batı Almanya, İskandonya ve İngiltere gibi Sovyet Bloku dışında olan ve ona karşı duran, prensip itibarıyle Batı medeniyetinin manevî değerlerine ve binnetice liberal dünya görüşüne ve klâsik siyasi demokrasiye bağlı bulunan memleketlerde öteden beri varlığını ve fikriyat itibarıyle Sovyet Blokuna sadık komünist partilerden ve ceryanlardan ayrıldığını müsahabe ettiğimiz farklı isimler altındaki sosyalist partilerin benimsediği liberal sosyalizm, Marksçı sosyalizm de az çok tesirlerini taşımakla beraber, Karl Marks'un tarihi maddeciğini adeta dini bir fanatism ile kabul ve mîlîâde eden Marksist - Leninist sosyalizm, yanı Komünizm'den başlica gümüşüm farkları ayrılmaktadır:

1. Marksizm - Leninizm temel görüşüne göre, bir cemiyette asıl olan alt yapısı = Infrastructure'dır. Bu yapı ise cemiyetin iktisadi kuruluşundan, iktisadi

Prof. Dr. H. N. Kubat

münasebetlerinden ve tahavvülerinden ibarettir. Hukuki, ahlâkî estetik ve siyasetî nevi mîlesseselerin ve münasebetlerden ötürü Üst yapı tamamen alt yapıya tabidir ve onun bir in'ikasından, gölggesinden başka birsey degildir.

Halbuki liberal sosyalizm'e ve sahî konservatizme göre alt yapı yalnız iktisadi olandan ibaret degildir. Her nevi sosyal ve manevî mîlesseselerin ve münasebetlerin de iktisadi amillerden müstakil bir varlığı, değeri ve tesiri vardır. Bernstein ve Henri de Man gibi Marksçular bile bu kanaattedir.

2. Marksist - Leninist dünya görüşü, materyalist felsefesi içabı olarak, liberal dünya görüşünün ve liberal sosyalizm'in bağlı olduğu aile, hukuk ve ahlâkî telâkîlerinden ayrıldığı gibi klâsik devlet anlayışını ve kuruluşunu da kabul etmemekte, Devlet teşkilâtını ve fonksiyon-

ları mînhasıran materyalist felsefe dayanan ve proletarya diktatoryasını kâmak ve devam ettirmek hedefini gübre anlaysıa izah etmekte, klâsik manâdaki politika ve politikacı realitesini re-

Halbuki liberal sosyalizm klâsik devlet anlayışını ve politika realitesini kabul etmek, fakat devletin klâsik hürriyetleri olduğu kadar, bîhassa iktisadi geçkilerde dayanan, sosyal adaleti de sahîlaci ve koruyucu bir şekilde kurulması ve işlevmesini lîzumlu görmektedir, simî çok moda olan bir tâbirle mutlu bir aza hâlin, istismar vasıtâ olmamasını istemektedir.

3. Marksist - Leninist doktrinde dâzîzî - sinat işçili ifade eden Proletarya fikri ve Proletarya - Kapitalist sınıf mücadelesi asla tâviz kabul etmeyen temel doğma olduğu halde, liberal sosyalizm iktisatı ve sosyal münasebetler mutlak proletarya fikri ve sınıfı etrafında mücadelede mutlak sınıf mücadelesi de müsâlîm kâlîm savâsi de istektedir.

4. Marksist - Leninist doktrine göre komünist cemiyetin tamamen gerçekleştirmesi olacağrı ve Devletin ortadan kalkacağı ideal bir geleceğe, yanı komünizm yüzyıl sefâsâsına erişilebilmesi için geçlimenî zaruri intikâl devresinde kapitalist rejimini tasfiye edilmesi lâzımdır. Bu nün için de proletarya sınıfının diğer bütün sınıflar üzerinde hâkimiyetini tesis etmesi, bu maksatla bir proletarya diktatörlüğü'nün kurulması şartır. Bir Proletarya diktatörlüğü şeklindeki rejimde bağlı olduğumuz spîritüalist dînî gerrüşünün savunduğu değerlerin, mukaddes bildigimiz ve özâne dokunulmasını tecvî edemeyeceğimiz insan haklarının ve demokratik hürriyetlerin tabii manası ve yetiri yoktur. Bu sebepledir ki komünist memleketlerdeki siyasi rejim filen ve hukuk bağıcığı bir mutlu azâlının el koyduğu, yanı aşırı oligarsık bünyeli komünist partisi diktatörlüğünün hâkim olduğu korkunç bir polis rejiminden ve bîrokâsi makinesinden başka bir seyde gider. Böyle bir rejimi Georges Burdeau

ile bir Kapalı İktidar rejimidir. Marksist doktrinin iddiasına göre, hürriyet değil, ferdin müsahabe hürriyet bir yeryüzü cennetin adı olur = Liberation'dur. Halbuki sosyalizmin spritüalist dünya görüşüne de duyduğu saygının zaruri neticesi benimsediği siyasi rejim insanlığı, demokratik hak ve hürriyetlere bütüncül olan, çok partili olan, partilerarası siyasi iktidar rekabetine imkân veren tek iktidar rejimidir. Hürriyet her zaman gereken bir insanı değerdir, bu gaye değil ayu zamanda bir hürriyet.

3. Marksist - Leninist doktrine göre sınıfının siyasi iktidarı zorda bir İhtilâl ile ele geçirilmesi lazımdır. Marks'ın materyalist diyalektiği mutlak bir determinizmde hareket ettiği için aksiyalist burjuva rejiminin aksı derecede gelişmesi neticesinde, kendiliğinden inanır. Bu sebeple İhtilâl proletaryanın siyasi iktidarı elde edebilmesi bir şart olarak reddetmediği gibi zorla de görmez. Buna karşılık, Rus cemîtlerini realitelerini gözönünde tutan Lenin, yanı komünizm için, tarihi maddeşliğin kabul ettiği determinizmi bir komünizm ile tamamlamak, sinal kapitalizm tam gelişmesini beklemeden siyasi iktidarı aristokrasının ve burjuavazının elinden bir İhtilâl ile almak lazımdır. Nitekim Lenin 1917 kanlı komünist İhtilâlinin bu anlayışını gerçekleştirmiştir. Halbuki liberal sosyalizm sosyal adaletin tam gerçeklegesinin tekânlî yolu ile mümkün olacağına inanır.

4. Marksist - Leninist doktrine göre sınıfının siyasi iktidarı vasıtalarının rol oynayan ve insanın insan tarafından istismarına yol açan iddia edilen her nevi mülkiyetin kolektivitesi lazımdır.

Liberal sosyalizme göre ise, daha ziyade büyük sınıfın iktidarı vasıtalarının kolektivitesi ve bunun kapitalizmin bir baskısı ve istismar alezi olmasını önleyerek bir şekilde hissetmek lazımdır. Çünkük liberal sosyalizm fert hak ve hürriyetlerine saygı gösterdiği için principleri itibariyle ferdî mülkiyet hakkına sahip olmalıdır.

5. Marksist - Leninist doktrine göre sınıfının ekonomik kurtuluşuna mani olmasına rağmen bertaraf edilmesi, gereken bâtil sistemidir. Devletin laik olması şart değildir. İnsanın istismarına yardım etmekten kökünden kazınması lazımdır. Halbuki liberal sosyalizm fert hak ve hürriyetlerine saygı gösterir. Onun için Devletin laik olması zaruri ve kâifidir.

6. Marksist - Leninist doktrine göre sosyalizm millet ve vatan ayrılığı olmaması bütün memleketler proletaryasının hürriyeti ve militarizm ile desteklenen hürriyetlerin karşı milletlerarası işbirliği olmasının daha doğrusu millet kadrosunu proletaryaya işbirliği lazımdır. Bu sebeple, bu değilsse nazarı olarak, vatan ve millet realitesi, milliyetçilik nerduttur. Halbuki liberal sosyalizm enteryonalizm, tâmi povenizme, savasçılığa ve emperyalizmde dayanımıyan milliyetçiliği kabul etmektedir.

- II -

Komünist propagandası mahiyetini taşımadığı sorular teklik mevzuu içindeki fikirler yukarıda testis ettiğimiz tefrik ölçülerine vurulduğumuzda müşahadeler ve kanaate varmak istemektedir :

Makale, kavrayıcı olmak iddiasına rağmen, hem bir karakter taşımadığı için, Marksist - Leninist sosyalizm ile liberal arasında varlığına işaret ettiğimiz esas faktörler ilgili fikir ve teknolojilerinin hepsi hakkında açıklandıktan sonra, derce mühüm oldukları halde, bu bahis mevzuu etmemektedir. Bu teknolojilerin unsurları Marksist - Leninist doktrin açısından değerlendirmek, teknolojilerini da, sakite söz ispat edilemeyeceğine göre, makalede komünist akademisyenlerin propaganda bulundmadığının de, nüfus göstermek mantığı ve hukuki konusunda şartlı edilir.

Makalede temas edilen ve komünist taşıdığı şüphesini ilk nazarda fikirler devlet zoru, enternasyonallı din ve mülkiyetle ilgili olanlarla sınırlı yukarıda koyduğumuz ölçüde şartlı tahsil edelim :

1. Devlet Zoru: Makalede «İnsanlar enternasyonallı, fazla gelirlerinden gönüllü vaz geçemezler. Sosyalizm sömürgecilere karşı kanun ve devlet zoru ile karşılacaktır. Evet zorla» denilmektedir. Fakat bahis mevzuu edilen zor, kaba olur. Devlete el koyan bir proletarya mahiyetindeki fîli zor değil, hem de klasik mânâda ekseriyet idareye sahip olan kanuni zordur. Bu tâmi demokratik siyasi rejimlerde da, hâkimiyetinin müşahhas ifadesi olan, Devletin ve kanunun mânâdemic olan zordur. Bu mahi-

yetteki zor ise, bilhassa gerek mânâen ve gerekse maddeten az gelişmiş memleketlerde hakikatte aydın bir azınlığın iradesi mâhsûl olan sosyal ve iktisadi reform kanunları ile inkilâp kanunlarında kendisini daha bariz bir surette gösterir.

Yazar «Çoğunluk yoksullarda bulundugundan sosyalizmin kanun yolu ile tâbiâtî demokrasi kurallarına da uygun düşecektir» demekle zorda İhtilâl mahiyetindeki fîli zoru değil, ekseriyetin iradesi mâhsûl olan, bu itibarla diktatoryal değil demokratik mahiyeteki kanunu zorla kast etmektedir.

2. Enternasyonalizm: Makalede bahis mevzuu edilen enternasyonalizmin bütün insanların kardeş olduğu manasında, yani insanlığı ve barışçı bir enternasyonalizm olduğu anlaşılmıştır. Bu mânâdaki enternasyonalizm ise, ütopik görünmesine rağmen, komünist doktrinin dışında isitoisine felsefedir beri şark ve batı tekküründe daima tarzatları bulunan, hattâ Birleşmiş Milletler Teşkilatı anlaşmasının ruhuna hâkim olan yüksek ahlâki değerde bir dünya görüşünün ifadesidir. Nitekim makale sahibinin Marksist - Leninist sosyalizmin anladığından farklı bir enternasyonalizm anlayışı taşıdığı; «Sosyalizm vatan perverdir» demesinden, Türkiye'de «bu güzel, bu güzel, bu doyulmaz memleketsiz» şeklinde bahsetmesinden, «sosyalizm harçlığı değildir.. Harb ve harbin büyük masrafları ekonomik durumu mu zu tarif boyunca yıka gelmiştir.» kanaatini ileri sürmesinden anlaşılıyor ve bu bize meşhur Fransız vatanperver sosyalisti Jean Jaurès'in barışçı enternasyonalizmini hatırlatır.

3. Din Aleyhtarlığı: Makale sahibi: «Cümle dinin bağıdaşmayacağını» «Türk'ü yedine dinin her zaman yobazlık olduğunu» milletin ilim yolu ile ilerlemesinin engellendigini, zararı faydasından çok olduğunu ve din adamlarının menfi rol oynadığından şikâyetcilik görülmektedir. Her cemiyette ve her zaman tarzatları bulunan ve memleketimiz bakımından hayli haklı görünen bârî kanaat Marksist - Leninist ve hattâ liberal sosyalizme hiçbir kimseye bildiği bir kanaattir. Böyle bir kanaat, yanlış veya doğru, Anayasamızın 19 numaradesinin teminatı altındadır.

4. Mülkiyet: Makale sahibinin mülkiyet hakkındaki fikirlerinde gelişmeler dikkati çekmektedir. Filhakika, makalede bir taraftan «.....Özel sektörün, tek de-ğimle mülkiyetin kaldırılması gerekligi; bütün mal ve mülkün devletleştirilerek ortaklaşa kullanılması ileri sürüldüğü, sosyalizm sayesinde «mal mülk, miras kavgaları ve cinayetleri, kan davaları yok olacağ» iddia olunduğu, hasılı ferdî mülkiyet hakkındaki radikal bir aleyhdârî gösterdiği halde diğer taraftan (fazla gelir) den bahsedilmek ve «sermaye ve sömürgeci mülkiyetle sosyalizm bir arada görünemez» denmek suretiyle sâmûrî olan, cemiyete zararı dokunan mülkiyetle aleyhtar olunduğu intibâ ve rilmekte ve Anayasamızın «Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.» (Md. 36) hükümlünün ruhuna uygun bir telâkkinin müdafaa edildiği

kanaatı uyandırılmaktadır. Fakat ferdî mülkiyete karşı mutlak aleyhtarlığın malesef sahibine hâkim kanaat olduğu intibâ da hâlâ kuvvetlidir. Çünkü yazar mirasın kalkacağı hayaline bîle kapılmış bulunmaktadır.

Halbuki liberal sosyalizmde mülkiyete sadece istismar vasıtası olmaktan çıkarılmış bilhassa büyük sinal istihsal vasıtalarının kollektifleştirilmesi, istendiği gibi, komünist rejimleri de menkul İhtilâl malları ile menkul ve gayri menkul istismal malları üzerinde, mahdut ve muayyen bir nisbet ve sekilde de olsa, fertlere mülkiyet miras hakkı tanımaktadır. Bu itibarla makale sahibinin ferdî mülkiyete karşı duyuğu radikal aleyhtarî komünist rejimlerde bile kabul edilmeyen gayri ilimi, ütopik ve tamamen hissi bir anlayışın ifadesidir. Marksâ karşılık olan Fransız ütopik sosyalistlerinden proudhon'un «mülkiyet hırsızlıklar.» sözüñâ hârlatınan bu derecede ütopik mülkiyet aleyhtarlığı komünizme değil, ütopik sosyalizme has bir aleyhtarlıktır ve makale sahibinin, Devlet, Aile, İctimai sınıf ve ahlâk gibi cemiyetin temel mîseseleri ve nizam hakkında daha ziyade liberal dünya görüşüne uygun telâkî kileri ile bir tenâzuk teşkil etmektedir.

III
Makale muhtevasının, yukarıda işaret ettiğiniz üzere, Marksist Leninist sosyalizme mahsus fikir ve kanaat unsurları bakımından arz etmekten farklılıklar da ehemmiyetli olmakla beraber, kanaatimizce asıl mührüm olan ve makalede komünist propagandası bulunup bulunmadığı hakkındaki kanaat ve hâkîmlâne kesin şekilde müessir olmasının gereken husus makalenin Marksist - Leninist sosyalizmin, daha yaygın bir tâbirle, komünist ideolojisinin ve tâbikatının bir arada bulunması lazımlı gelen üç asıl ve ilmi müneyyiz unsurunu ihtiyâ edip etmediginin dikkatle tâyinidir. Makale gerekten dikkate okundugu zaman komünizmin su üç unsuru hakkında herhangi bir sarahatı ihtiyâ etmemediği görüllür.

1. Proletarya Fikri: Makalede bu fikre zâmmen dahî rastlanmamaktadır. Yazar proletarya sınıfından bahsetmemekte, bu terimi kullanmamaktadır. Bunun bir ihtiyatkarlığı eseri olduğunu düşünmeye de imkân yoktur. Çünkü makale sahibi münhasırın işçi sınıfının haklarını müdafa etmemekte, «Niçin su hünâris, basit adam özel otomobil ile gezerken bu gâbirin, bu değerli yazarn, bu yirmi yıllık memurun dolmuşa binince parası yok? Bu ilk okulu bile bitirmemiş ahs verişi, bu kabzûnal bu celep neden bir hâkimden, bir doktoradan yüz misli, bin misli bir gelire mâlik?» demektedir. Bu, makale sahibinin proletarya fikrini aşan bir cemiyet fikrine sahip olduğunu gösteriyor. Böyle bir fikir ise komünizmin redettiği, fakat liberal sosyalizmin benimsediği ve hattâ sadece sosyal adalet anlayışının tâzâmâm eylemediği bir fikirdir.

2. Proletarya İhtilâl fikri: Makalede Proletarya fikri bulunmadığını ve münhasır proletarya sınıfının menfaatlerini müdafa etme hedefi güdülmeye göre,

bu sınıfın siyasi iktidarı zoria ele geçirmesinin yeni İhtilâl fikrinin bahis mevzuu edilmemesi tabiidir. Yukarıda da işaret ettığımız üzere, makalede sözü edilen zorun İhtilâl mânâsına alınması bu sebeple de imkânsızdır. Halbuki proletarya İhtilâl fikri Marksist - Leninist doktrinini yani komünizmi faşizmden olduğu kadar liberal sosyalizmden, hatta ortodoks marksizmden de ayıran en müneyyiz en temel unsurdur.

3. Proletarya Diktatoryası fikri: Yukarıda iki unsurun yokluğu komünizmin üçüncü farîz vasfı ve temel unsuru olan ve proletarya sınıfının diğer içtimai sınıflar üzerindeki ezici ve doktrinal mahiyeteki diktatoryası fikrinin de makalede yer alınmasını neticesini doğurmaktadır. Halbuki halk ekseriyetinin kanun yoluya hâkimiyeti komünizmin veya faşizmin anladığı mânâdaki diktatörlük olmadığı gibi, pragmatik mahiyeteki otoriter rejimler de diktatörlük sayılabilir.

IV

Netice: Makale, yazının da ifade ettiği gibi, «Sosyal adaletsizliklere, haksızlıklar, insanların insanlara kat olup sümürtülmüşe karşı isyan duygusunu», «Bu güzel, bu doyulmaz memleketimizin, bu cennetin, bu cehennemin derdi adaletsizlik, işsizlik, açlık, oğlutsızlık ve fâkihlik olduğu kanaatini açıklamaktadır.

Makalenin ilk başta hatalı bir hükmü sürükleyecek bir görünlüşe ise de, yukarıda tâbillerimizden de anlaşıldığı veçih, objektif, tam ilmi ve mukayeseli olî çüllerle tâkî olunduğu zaman açıkça anlaşılıyorki komünist ideolojisinin propagandasını yapmamakta, sadece Karl Marks tarafından tenkid edilen Ütopik Sosyalizme has bir sosyal adalet anlayışını müdâfaa etmekte ve bunu aleitlik servet kompleksini aksettiren hissi ve demojik bir tarzda yapmaktadır.

Demokratik rejimde tolerans, yani düşunce, viewan ve basın hürriyetleri esas ve bu hürriyetlerin sınırlanması istisna olduğu için, açıklanan ve yayınlanan her gesit his, fikir ve inanc komünist veya faşist ideolojiye, muayyen ve maldûm ilmi ölçülerle vurulduğu zaman en ufak bir tereddüde imkân bırakmamak derecede açık bir bağlılığı göstermedikçe, ve binetice doktrinal ve sarîh bir şekilde anti-demokratik bir mahiyet ve maksat tâsumadıkça veya Anayasa nizamının temelleri olan Atatürk ve 27 Mayıs İnkilâplarına karşı olsadıkça, sosyal adalet ve sosyal haklar ilkesine Türkiye Cumhuriyetinin temelleri arasında yer veren ve çok demokratik bir düşunce ve basın hürriyeti anlayışına sahip olan yeni Anayasa'mızın hukuki teminatı ve himayesi altında bulunmak gereklidir.

Tetkik ettiğim makalenin de, kullandığım ilmi ölçüler ve bu ölçülerde göre vardığım neticelerin muvâcîhesinde, aynı teminatın ve himayeden faydalananlığı geleceğin kanaatinde olduğumu söyleyip, 3/EKIM/1963

Istanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Anayasa Hukuku Profesörü
Dr. Hüseyin Nail KUBALI

Cumhuriyet Gazetesi.
de Yayınlanan yazı ile II.
gili olarak İstanbul Uçan.
cü Ağır Ceza Mahkemesi.
nin verdiği beraat kara.
rinin bozulan Yargıtay Bl.
rinci Ceza Dairesinin İlâ.
minda konu ile İlgiî ki.
sim sudur:

.....2 — Diğer sanık Lütful.
lah Sadi Kılıç'ın durumuna ge.
lince:

Bu sanığın, Yunus Nâdi Ar.
mâganı yâzımıvesilesiyle ya.
zap Cumhuriyet gazetesi 12/
12/1962 tarihli nüshasının 2. sa.
hifesinde neşrettirdiği (Türkîye.
nin Tek Kurultay Yolu Sosya.
lizm, Başlıkî yan ile, gerçekî
ideal taşımış yoneticilerin, e.
linde, bilimsiz bir politikanın
baskısı altında yokul ve peri.
sanâde gelen Türk Millîyetinin
tek kurtuluş yolunun sosyalizm
olduğu, artuk bekleyecek zaman
kalmadı, ve derhal sosyalist
prensiplerinin imanassızlığı
gektiği ifade ve izah olunduktan
sonra, bunun tahakkuku için
(sosyal adaletsizliklere, haksız
hakkârlarla insanları insanlara kul.
olup sömürmelerine karşı isyan
duygularını tasımak.) (bütün
mal ve mülkün devletleştirilerek
ilim yoluyla ortaklaşa kullanılma
sına inanmak.) (sermayedirliğinin
ağalığın, beyliğin, patronluğun
özel sektör bir deyimle mülkiye.
tin kaldırılması gerektiği an.
lamak), (bütün işlerin ve İşlet.
melerin, tekmeşîlerin devlet
tarafından idare ve pay edilme.
sini istemek gerekligi söyl.
yerek, ... Sosyalizmin ce.
şitleri olmadığını, sosyalizm tek
olup onun da enternasyonalist
oldugu ve hedefinin de bütün
dünyâ bulundugu.) (sermaye ve
sömürgeci mülkiyetle sosyaliz.
min bir arada yürütüleceğini.

ui, (sosyalizm bir ilim olup ilim
ile dinin bağıdaşmayacağı (Sos.
yalizmde asla olabileceğini
ve alegan, sermayesinin büyük.
lik ilisi nesbetinde işçî, memur, sa.
hâfî, aydın ve yazarı yegül.
te, içinde çalıştırarak onların yarar.
tu, artuk değerlerle Karuňalar
gibi yaşadığını, vatandaşsının
liberalizminde hukukun, amci
sömürgeci hukukun, onların para
çıklarını devlet silleyle korumak
olup kapitalist hukukun, teles.
sibî etnisî bulundugu) ifade
ederek, (insanlar mülklerinden
faiz gelirlerinden gönül rızası.
la vazgeçemeler, sosyalizm so.
mürîcî azınlığa karşı kanun ve
devlet zoruya kurulacaktır. E.
vet, zorla...) demek suretiyle a.
nayasa teminatı altında bul.
nan mülkiyet hakkının anaya.
sanın çiğnenmesi yoluyla zorla
ortadan kaldırılması istyerek
(sosyalist rejimde Türkiye hal.
konusu daha döst ve sakın olسا.
ni.... mal, mülk ve miras kav.
galarının yok olacağını, beyan
ederek, memleket için mülles.
s İhtilâl, sosyal, hukuk ve sos.
yalizmârları devirmek ve yok
etmek maksadıyla, sosyalizm ke.
lime ve perdesi arkasına gizlen.
mek suretiyle komünizm pro.
pagandası yaptığı ve hadise.
142/1 inci maddede yazılı cü.
lum unsurlarını tam ve kamî.
manasına tesekkûl ve tekevîn
eylemediği bilirkişi incelemesine
dahi hizmet göstererek ve hiç
bir süpheye yer vermecek se.
ki de ağıza anlaşıldığı halde
yazının açık olarak hâkî ma.
na ve meşhûm ile bağıdaşma.
na imkân olmayan isabetli
baş düşüncelere yazılı şekilde
beraat kararı verilmesi.

Bu itibarla sâmitin, suç mev.
zu yazi ile, sosyal bir sınıfın
diğer sınıflar fizerinde
tahakkümü testsî etmek, isyeren
sınıfını ortadan kaldırmak, mem.
leket içinde mülles İhtilâl
sosyal siyaset ve hukuk temel
nizâmları devirmek ve yok et.
mek maksadıyla, sosyalizm ke.
lime ve perdesi arkasına gizlen.
mek suretiyle komünizm pro.
pagandası yaptığı ve hadise.
142/1 inci maddede yazılı cü.
lum unsurlarını tam ve kamî.
manasına tesekkûl ve tekevîn
eylemediği bilirkişi incelemesine
dahi hizmet göstererek ve hiç
bir süpheye yer vermecek se.
ki de ağıza anlaşıldığı halde
yazının açık olarak hâkî ma.
na ve meşhûm ile bağıdaşma.
na imkân olmayan isabetli
baş düşüncelere yazılı şekilde
beraat kararı verilmesi.

Yolsuz, C. Savecîsinin temiz.
Hıçraları bu itibarla varıt bu.
lundiğundan sanık Lütfullah
Sadi Alâîh hakkındaki berat
hükümünü tebliğnamesi e. nu.
marâh bendindeki dâşunce gibi
bu sebepten dolayı C.M.U.K. nun
321 maddesi uyarınca (Bozulma.
sına) ve evrakın yerine günde.
rîmesine 16/6/964 gününde oy
birliğiyle karar verildi.

Yargıtay Birinci Ceza
Dairesinin İlâmi

Plen uygulamasında rakam karışıklığı

Aslan Başer KAFAOĞLU

Kıbrıs konusuna çekilen diktatörler, 1963-1964 program uygulamalarının kamu oyunca geregi gibi izlenmesine engel olmustur. Birçok kimselerde töbessümle karsısan yüzde 7,2 kalkınma hızından başka noktalar unutulup gitti. Bu bakımdan, bu konuda hükümet ve Planlama Teskilatına çıkarılan yasımların dik katie incelenmesinde büyük faydalardır.

Uygulaması biten 1963 programının sonuçları hakkında ilk değerlendirme, 1964 programın başında yapılmıştır. Ancak 1964 programı hazırlanırken 1963 programının değerlendirilmesi de

ken, 1963 program dönemi demek olan 1963 takvim yılı sona ermiş olmadığından, bu konuda verilen bilgiler kesin değildir. Ancak 1964 yılı içinde inceleme-lerini tamamlayan İlgililer hazırların ayında bir uygulama rapor-özeti yayınladılar. Bu özete göre kalkınma hizımız, önceden sa-yın Hükümet İlgililerince İlan olunduğu gibi yüzde 7,2 değil, yüzde 7,5 dur. Yüzde 7,2 kalkınma hızının bile şüpheyle karşı-landığı, durgunluğun ana dert olarak ele alındığı, Maliye Ba-kanının «Enflasyonun korke-lerken deflasyon'a düşüldüğün-den» dert yandığı bir dönemde bu şekilde bir iddiyanın inandırı-cılığı bir tarafa, broşür içindeki bazen birbiri ile çelişik, 1964 programına uymayan, onu tek-zip eden ifade ve tablolar özel-likle dikkat çekmektedir

Once yüzde 7,2 ya da yeni rakama göre yüzde 7,5 kalkınma hızı üzerinde durmak isteriz. Bir ekonomide kalkınma 1963 yılında yüzde 7,5 olur. 1964'te

yılında yüzde 7,5 olur, 1964 yılının ilk 8 ay içinde 1,3 milyar lira para basılırsa, o yıl içinde piyasada büyük canlılık olması gerekiirdi. Oysa durgunluk iddiaları, herkesin üzerinde birleştiği bir olgudur. Ekonomi ilmi ve mantık ilkeleri yüzde 7,5 gelir artışı, para hacminin yüzde 20 kabarması ve durgunluk gibi üç olgunun yan yana getirilmesini açıklamaktan açıcidır. Böyle üç iddia varsa bunlardan birinin yanlış olduğunu kabul etmek

Gerekir

1963 yılı kamu cari harcamaları 1962 fiyatları ile 9 milyar 760 milyon lira olarak hesaplanmıştır. (Tablo: 12) Bu rakam 1963 de fiyat artışı yüzde 4,2 olduğuna göre, 1963 fiyatları ile 10 milyar 170 milyon lirayı karşılamaktadır. Oysa Maliye Bakanlığı kayıtlarında; cari bütçe giderleri 7 milyar 760 milyon liradır. Buna 1 milyar 203 milyon liralık mahalli cari harcamalar eklense bile Maliye Bakanlığı rakamları ile 1964 program rakamları arasında izah edilemeyecek derecede büyük farklar vardır.

Bunun nedenini düşünür ve araştırırken «1963 yılı programı uygulama özeti» nde, 1963 fiyatları ile yapılan harcamaların, 1961 fiyatları ile tesbit edilen hedeflerle karşılaşıldığı görüldü. 1961'den 1963'e fiyatlar yüzde 10 oranında artmıştır. Yani 1961'in parası ile 100 liraya yapsabilecek bir iş, 1963'in parası ile ancak 110 liraya yapılabilmek gerekir. O halde 1961 parasıyla tesbit edilen hedeflerle 1963 parası ile yapılacak harcamaları karşılaştırmak belki sevindirici sonuçlar verebilir ama, hiçbir zaman doğru olmaz.¹

1963 DIS YARDIM TABLOSU (Mükemmel Deler)

ÜLKELER	MIKTAR	NAKİT OLARAK VERİLEN	BORC TECİLİ	PROJE KREDİSİ	KREDİ VEREN ÜLKEDE KULLANILACAK GARANTİSİ	İHRACAT YÜZDESI	FAİZ ORANI (%)	VADE (YIL)	ÖDEME YAPILMAYAN DEVRE	KULLANILAN MIKTAR	KALAN MIKTAR
A.B.D	12 Nde 28 Nde 35	760			13 28 35	76	0,75	40	10	56	20
BELÇİKA	63 Nde 6,65 0,65	16	065	0,3		065	3 3	20 20	5 5	—	15
BATI ALMANYA	245 11,5	40,0	115	228	5,7		3 —	25 —	7	38.092	1.908
İNGILTERE	4598 5.601	10,8			10,8	PIYASA FAİZİ: 0,25	25	7	10.657	0,143	
AVUSTURYA	0,9				0,9	3	20	7	0,032	0,868	
İTALYA	10,0	10,0				0,4+ 5,6	12	1,5	10,0	—	
HOLLANDA	1,75	1,75				4,5	25	7	0,763	0,967	
İSVEÇ	1.005	0,58		0,425		2	20	5	—	1.005	
PARA FONU	21,5	21,5				2,5	3	2	21,5	—	
AVRUPA ANLAŞMASI	500	50,0				3,5	4	1	50,0	—	
MİLLETLER ARAS KALKINMA AJANSI	90	90				0,75	40	10	—	9,0	
FRANSA	250	8.333			16.666	3,5	20	5	—	25,0	
KANADA	5,0				5,0	—			—	5,0	
LÜKSEMBURG	0,1				0,1	—			—	0,1	
TOPLAM	252.655	101.813	11,5	23.525	94,5	21766				187.064	65.591

YON'UN NOTU: 1963 kredilerinin ortalamama faizi yüzde 3 civarındadır. Ortalamama ödeme süresi 17 yıl ve ödeme yapımı yacaktır. Devre 4,5 yıldır. Fransa, Kanada ve Lüksemburg kredileri, yıl içinde bir anlaşmaya varmadığı için kullanılamamıştır. Kullanılanlardan Para Fonu ve Avrupa Para Anlaşması kredileri 3 ve 4 yıl vadeli ve yüzde 2,5-3,5 faizli kısa vadeli kredilerdir.

Bu tip kısa vadeli krediler borç yükünü sağlanmaktadır.

GERÇEK SAYGISI

Üçüncü Dünya ve Biz

Tüm elçimiz Kahirede toplanan Tarafsızlar Konferansına gönderilirken Dağları Bakanımız da İspanya'ya gidiyordu. Diğerleri Bakan, Yaslıköy hava alanına iner inmez kendisine İspanyada tövätteli payesinin verildiğini söyleyip Bakanın bu müjdesinden birkaç gün önce de Kahireden İki elçimiz birlikte formallı mesajları bahane edilerek, Konferansa özlemci olarak kabul ettiler. İstiklal haberini salverdi.

layılagırmaktadır. Milli kurtuluş hareketlerinin maddi şartları 19. yüzyılın sonlarında değişti; ama askeri, Ideolojik, politik ve ekonomik baskı araçlarının tekellinde bulundurularak sömürgeçilik, sömürge memleketlerini merhametsizce sömürebiliyor, köleleştirebiliyor. Bugün devran değişmiştir. Empiryalizm bu eski gücünü yitirmış ve milletlerarası müناسabatlerde tayin edici kuvvet olmuştur.

da 1 milyar 228 milyon insanın yaşadığı eski sömürgelerin ve yeri sömürgelerin siyasi bağımsızlıklarına konusmları, bu insanların kaderlerini değiştirmeye önde gelenlerdir.

Bugün Üçüncü Dünya'da kişi başına ortalama yıllık gelir 60 dolardır; İleri kapitalist ülkelerde 800 dolar.

Üçüncü Dünya'nın İnsanları
günde ortalama 1.850 kalorilik
besi alırlar, gelişmiş Ülkelerin
İnsanları 3.140 kalorilik.

Üçüncü Dünya'da yaşayanların
anak bünde 135 i okuma yazma
bilir; gelişmiş ülkelerde bünde
985 l.

985 E Üçüncü Dünya'nın İnsanları

Tarışmasız kabul edilen
bir yargı var: Türk milî
kurtuluş hareketi az ge-
lmiş ülkelere için bir örneğe
olmuştur, onlara yol göstermemi-
ştir. Millî kurtuluş hareketimiz
albette, tarihimizde bir dönüp-
noktasıdır; Türkîyeli ilerleyi-
doğu değiştiren ünlü bir hare-
ketdir. Ne var ki o zamanda
bu yana dünya şartlarında çok
önemli değişimler olmuştur; U-
zarinde durulmayan budur. Milî
kurtuluş savasımızı yaptığı
mız yıllarda millî kurtuluş hare-
ketleri dünya kurjuya devrilmek
nin bir halkası idi. Oysa bugüne
az gelişmiş ülkelerin millî kurtu-
luş hareketleri yavaş yavaş
sosyalizme doğru oldular bütönlü-
teyli bir parçası durumuna gel-
mektedir. Tarihi şartlardaki bu
kökli değişiklik, Üçüncü Dünya
ortaya koymasının, millî çırak-
larına gerçek çözüm yolları bul-
ması, kapitalist olmayan
toplumlarla -olgun- anayasa el-
etmek

gulama Rapor Özeti» bakalım: «Özel Sektör yatırımları bakımından daha doğru rakamlar Haziranda elde edilecektir. O zamana kadar özel sektör yatırımlarının programdaki rakamsızlığı faraziyeli (3,8 milyar TL.) kabule şayan görülmektedir.

Rakamların kısa zamanda bu kadar bilinçli decisizliklerle nü-

ramasının ötesinde, daha önemli bir noktanın gözden uzak tutulması gereklidir. Yüzde 7, artıgi ifade edilen gayrisafi milli hasıla, özel yatırımlar, kamu yatırımı, kamu cari giderleri ve özel tüketim harcamalarının toplamına eşit bir bütündür. 1960 programında bütün yanı gayrisafı milli hasılanın yüzde 6,4 arası tutulması olumluştur. Aradan geçen

raza zaman geçince, bütünü parçaları hakkında yapılan tahminler (özel yatırımlar, kamu yatırımı, kamu cari harecamaları) küçütlülmüştür. Ama bütün de, bunlarla birlikte, küçüleceğine bıyümüştür. Ve kalkıma hızının yüzde 6,4 değil, yüzde 7,5 olduğu ilan edilmiştir!.

2 — 1963 yılında ulaşıldığı iddia olunan yüzde 7,5 kalkınma hızının en büyük dayanağı, tarımsal ürünlerin yüzde 7,4 artışı iddiasıdır. 1964 programının 2 numaralı tablosunda, tarımsal gayrisafi millî hasıla artışı yüzde 4,6 olarak hesaplanmıştır. Bu tablonun yanıt根本就不然是的背景下，我将尝试重新组织文本以确保其逻辑性和连贯性。同时，我将保留所有原始数据，以便进行验证。

Sıra	İşlem / Hedef	Yıl	Artış (%)
1	Tarımsal Gayrisafi Millî Hasıla (GMMH)	1963	7,5
2	Tarımsal Gayrisafi Millî Hasıla (GMMH) - 1964 Programı	1964	4,6

Yukarıda verilen bilgilere göre, 1963 yılında ulaşıldığı iddia edilen tarımsal ürünlerin yüzde 7,5 kalkınma hızının, 1964 programının 2 numaralı tablosunda tarımsal gayrisafi millî hasıla artışı yüzde 4,6 olarak hesaplanması, bu iki farklı bilgiyi doğrudan karşılaştırılamaz. Bu nedenle, 1963 yılındaki iddiaya dair bir değerlendirme yapamıyorum.

3 - 1964 programında, 1963 yatırımlarının 1962 yatırımlarından fazlalığı yüzde 21,2 olarak hesaplanmış ve bu hesaba esas olarak 1962 fiyatları alınmıştır. Oysa «Uygulama Rapor Özeti»nde aynı artış mutlak fiyatlarla yüzde 20 olarak gösterilmiştir. Mutlak değer olarak artışların, aslında bılıhassa özel sektörde, programdakinin çok altında olduğunu da nazari itibara alınırsa, 1964 yatırım artış oranlarının önemli hatalarla hesaplandığı

Devletin muhasebe servislerinden gelen rakamların dahi yanlış yorumlandığı v. rakam mantığında hatalara düşüldüğü uygulama yöntemleri, ümit verici olmaktan uzaktır. Yapılacak ilk iş yüzde 7,5 gibi inanılmazı güz kalkınma hızları ile rahatlığı kavuştuktan çok önce, rakam ve plan uygulama disiplinini

SAYFA 10

YÖN, 16 EKİM 1964

Ekonominin bağımsızlığını kaybeden ülkeler, milli kültürlerini de yitirirler. Egemen ülke, peyk ülke de beyinleri sömürgeleştirmek için çaba gösterir. Sam Amca'nın da Türk iyedeki tutumu farklı olmamıştır. Amerikanın bu yoldaki çalışmaları yakından izlemek fırsatını bulmuş olan Arif GELEN, kültürde sömürgeciliğin memleketimizde nasıl yürütüldüğünü açıklıyor:

Kültürde Sömürgecilik

Türkiye'de Milli Eğitim Kuru-
mının Amerikanlaşması ve dolay-
ıyla sömürgeleşmesi yolundaki ca-
halar, Amerikan yardımının yo-
ğun hale geldiği 1951 yılında baş-
lamıştır. 1951 yıldan itibaren tek
tek yardım programı çerçevesinde
Amerikan'dan Türkiye'ye dişlerleri
arasında eğitim uzmanları da gel-
miş, eğitim hizmetinde çalışan ki-
şilere Amerikan eğitim kurumla-
rından öğrenim için burslar veril-
miş, eğitim merkez örgütüne fin-
ansal mevkilerinde bulunan ki-
şiler bir ile altı ay arasında de-
ğişen bol dövizli geziler için Ame-
rikan'a götürülmüşdür.

Amerikan teknik yardım programı çerçevesinde burs alacak öğrencileri kısmen doçrudan doğrudan Amerikan Yardım Teşkilatı bağlı Amerikalı uzmanlar tarafından, kısmen de Millî Eğitim Bakanlığı tarafından mazbataklı yettiyle bursa partisi nezakâtına yapan öğrencilerin yardımına sevk edilir. Bursa alıcı öğrenciler eğitim dâhilinde genel hizmetlerde mazbatâsına sahip olurlar. Bursa alıcı öğrenciler genellikle aynı zamanda bir veya iki Türk üniversitesinde Amerikan yardım teşkilatının Amerikalı uzmanlarla karşıya fırsatı ve o hizmetlerde işbirliği benimsenecek fırsatları gerçekleştirir. Birleşik Amerika Dışleri Bakanlığı tarafından yapılan bu eğitim, burslarda oturdukları kaldığı sürece okuduğu eğitim kurumlarında da devam eder. Bursiyerler zaman zaman Amerikan ailelerinin arasında yaşar, hatta papazlar bile kimlik belgesinin insanlık uğrunda iş做的 çalışmalarını onlara anlatır. Bursiyer, kendi yurdundaki genetivde dair tek bir kelime duyduğusun ve çok zaman bu gerçeklik çok uzak kalan bazı bilgi ve bilgilerde donanmış olarak ve Amerikaya karşı duyulan hayranılıkla yurduna döner. Birleşik dolarla Türkiye'de olmakta olan eşyalar ve belki bir otomobil alıp gelir. Yurda döndükten sonra Amerikan Yardım Teşkilatı onları sürekli olarak takip eder. Kendilerine yararlı giderir, gerekli gördüğünler onlara temasa geçer. Teşkilatı bağlı uzmanlar, yardım bursu alımını görmüş ve bazı ölçülerde uygun kimselerin Millî Eğitim Bakanlığındaki önemli noktalara tâbi edilmesi ve böylece arzulanan eğitim politikasının yerlesmesi için gösterirler. Bu konuda nekadar etkili olsalar da, yetişirdikloru kılâllere önem verilmemesinden çok sık yakınırlar. Çünkü bir öğrencinin hayatı boyunca ulaşamadığı hedefe varan, yani Amerikalı gidip gelmekle ev ve otomobil sahibi olanlardan, lâik Türkiye'nin okulunda hurristan okulardan gibi sabah derse başlarken öğrencilerle dua ettirecek kâğıdı giyendeler çıkmaktır.

Bir yandan bursiyerler böylece yetiştirilirken, bir yandan da Türkiye'de çalışan Amerikalı eğitimçiler, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından anlaşmalar sayesinde güvenle belli bir yere, ya da yurt dışındaki düşünüldüğü zaman yönelik verecek projeleri uygulamaktadır. Projeler için gerekli Amerikan hükümeti tarafından sağlanır. Amerika'da yetişmiş bursiyerlerin yardımı ile yükselen projeler, bu kişilere bazı güçler sağlanmaktan başka işe yaramamıştır. Çünkü ne onları en kadar otorite düşkünlüğü olanlar çıkmıştır. Yerli uzmanlar bütün bunlara bașegmeye razıdır. Çünkü Anadolu'nun çetin çalışma koşullardan uzak, Anadolu insanının ancak Amerikan filmlerinde gördüğü konforlu çalışma yerleri vardır, maas dışında meslektaşlarına göre çok yüksek sayılacak ek ücretler alırlar. Millî Eğitim Bakanlığının aynı düşünsüzlük de davranışta olan daha yüksek yetkilileri de yerilerden çok Amerikalı uzmanlara kufak verir. Onlar birşey söylememese de, onların değeri başkadir. Gene bu yüzden, şüphesiz

Arif GELEN

Amerikanın bu yoldaki çabalarının başarılı bir sonucu olarak, Millî Eğitim Bakanlığının bazı direklerine yapılacak atamalarda Amerikalı eğitim uzmanlarının itirazı dolayısıyle atamaların yapılmadığı çok olmuştur.

Bu kuruluşlar yanında halen Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde uygulanınca çeşitli Amerikan projeleri vardır. Bunlar da izlenen yol, yukarıda anlatılanın tipkisidir. Bu projelerin bazıları, Türkiye'nin gerçekleri karşısında gülünç şekilde cereyan etmektedir. Halen uygulanılanlardan Deneme Öğretmen Okulları projesi, Deneme İlkokulları projesi, Beslenme Eğitimi, Fen Lisesi projelerinden bazıları Amerika Lehine bir gösteristir ve bazıları da Türkiye'nin temel kalkınma ilkelerine tam anlamıyla zittır. Hele, bu yıl açılacak olan Fen Lisesinde yurdun en güçlü zekâlı çocukları, Amerika'da yetişmiş, Amerikan parası olan öğretmenler elinde, Amerikanın saçıldığı okulda Amerikan kitaplarını okuyarak yetişecekler. Sonra da elbet onlar için Türkiye'de yer bulunamayacak ve yüksek öğretim için Amerikaya gidecekler ve orada öğrenime devam edeceklerdir? Sonra kimse hizmet edecekler? Çoğu, Türkienen verenin yereceği yüksek ücretlerle, ya killitlirini benimsedikleri Amerikan halkına, ya da Türkiye'deki Amerikan iş adamlarına

Rockefeller Fonlarindan faydalananlar

OECD'ün 7 Ocak 1964 tarihli Teknik İşbirliği adlı bir araştırması, Rockefeller Vakfının seyahat ve araştırma için şahis ve kurumlara yaptığı yardımından örnekler vermektedir. Bu kültürel alandaki Amerikan faaliyetlerinin sadece ufak bir kısmıdır. Bu yardımın zaman zaman değerli araştırmalara imkân verdigini, değerli fikir ve sanat adamlarımızın da faydaladıklarını, onların çeşitli geziler ve telif ücretleri yoluyla fikir ve kanaatlerini değiştirmeyeceklerini herhangi bir yanlış anlamaya meydan vermemeğ için belirtmek isteriz.

Yardımın Amacı	Yardımdan yararlanan	Yardımın miktarı (Dolar)
Seyahat	Bay ve Bn. A. A. Saygun	8500
Seyahat ve tetkik	A. H. Tanrınar	6100
Seyahat	B. R. Eyüboğlu	10000
Seyahat	C. Sökmen	2750
Seyahat	Bay ve Bn. Doğramacı	5400
Araştırma	O. L. Barkan	17000
Tetkik	N. Öztan	400
Kur'an yorumu	I. Sungurbey	3700
Seyahat ve araştırma	A. Sayın	1900
Seyahat	M. Terzioğlu	4650
Seyahat	Z. Paykoç	3500

ığında Amerikan teşkilatı, yerine getirmeye başlamıştır. Dolarların sağladığı tatlı uyuşukluk, birçok kimse çok çekici gelmiş ve Türklerin büyük eğitim sorununu ututmanın vollarını aramaya sevkettmiştir.

STAY PETROL OFisi

Petrol Ofisinden
lacağınız akaryakıt milli sanayiim ize hizmetin
milli seryet'e katılma payınız olacaktır.

Kahire Konferansı

**Empyeralizmin
seyyar milzesi**

Bağlantısız ülkelerin Kahire Konferansı İkinci Dünya Savaşından önce yapılmıştı, ya da Türkiye Atatürkün du politikasına sadık kalsayıdı, memleketimiz ilk bağımsızlık savaşını vermiş az gelişmiş ülke olarak Kahire Konferansının liderleri arasında en serefleri yer almaktı. Halbuki bugün Türklerimiz, dünde kadar hakir göründüğü bu ülkelerden Birleşmiş Milletlerde oy rica etmek için Kahire ye iki büyükçeli yollamış, fakat bu temsilcilerin toplantıya müsahit olarak katılması da reddedilmiştir. Böylece Türkiye, 56 devletin katıldığı Bağıntınlar Konferansını, dinleyiciler locasından izledi. Konferansa katılacak ülkelerin tesbiti amacıyla daha önce yapılan Dışişleri Bakanları toplantı sırasında konferansa katılma teşebbüsünde bulunmayı akıma getirmeyen Hariciyemiz, işten geçtikten sonra konferans kapısını çalmakla yeni bir gaflet şenliği verdi ve boş yere milli hısyetinin kurulmasına yol açtı.

Bu acı hikaye, Kongo Başbakan Çimbe'nin Kahire'de nazikâne nəzət altına alınmakla son bulan gülünç macerası sırasında gölgede kaldı. Kongo Hükümeti, Afrika Birliği Teksilatının iyesi olarak konferansa resmen davetlendi. Fakat Amerikan teklini ile konferansı karıştırınca ve biraz da hükümetine mesruiyet kazandırmak için Kahire'ye geldiği sırada Combe, siyelerin çoğu tarafından istenmiyordu. Lumumba'nın kaatili Combe, Bağıntınlar Ülkelerin gözünde yeni sömürgeciligin en içeren kuklasıydı. Büyüük bakır madeni şirketinin emriyle ve para yardımıyla Kongo birliliğini bozarak. Katanga eyaletinin bağıntılığını ilan eden Combe idi. Avrupadan parah as'er kraliyat ve Amerikan parasıtlarının desteği arastıracak sömürgecilerin safla Kongo'da milliyetçiler karşı kahn bir savaşa girişen Combe idi. Cezayir Başbakan Bin Bella, onun işin «Empyeralizmin seyyar milzesi» deyimini kullanıyordu.

Dar hukuk açısından konferansa katılmaya hakkı olan Combe'nin toplantıya alınması, birçok ülkenin konferansı terketmesine yol açacaktı. Bu endiseyle bir k. Bağıntınlar Ülkelerin liderlerinden Seylan'ın kadın başbakan Bandaranaike, ev sahibi Násır'a «Ne yapacağımı diye endişe» ile soruyordu. Násır'ın cevabı «Bana bırakınmadam, onun hesabım gäreçliğim» oldu. Násır, hakikaten Combe'nin hesabını gördi. Bir iki gün sarayda hapis tutulan Combe Kahire'den kaçmak zorunda kaldı. Konferansta Combe'yi savunan hiç bir ülke ortaya çıkmadı.

Barış ve kalkınma

56 ülkenin 2 bin delegesini bir araya getiren toplantı, geçen haftanın başında, Kahire Üniversitesi'nde Násır'ın açılış konuşmasıyla başladı. Násır, 1955 Bandung ve 1961 Belgrad Konferanslarından sonra, Bağıntınlar Ülkelerin dün-ya sahnesinde büyük bir kuvvet olarak belirdiğini hatırlatarak, Kahire Konferansının amacını «Büyük devletlere sağlam bir barış kabul ettirmek ve farklı sosyal sistemler arasında tam ve samimi işbirliğini kurmak» şeklinde tanımıştı. Násır, «Bağıntınlar, bloklar arası çekişmelerden yararlanma ve kazanç sağlama doktrinini hiç bir zaman dayanmadı. Oyle olsa, milletlerarası gerginliği azaltmak için bu kadar çaba göstermediz... Birlikte yaşamaya, birlikte ömeye mahkumuza diyoruz. Devamlı barış ise, her türlü adaletsizliğin ortadan kalkmasıyla mümkünindir. Bu ta bir taraftan yeni sömürgecilik ve emperyalizmle, öte taraftan az gelişmişlikle mücadeleyi gerektiriyor. Barış içinde bir arada yaşama» görüşünü benimseneyenin temel görevi, zengin ve fakir

TITO

NASIR

NKRUMAH

SASTRI

Ortak bildiri imzalanıyor.

Ülkeler arasındaki uçurumun gitikçe genişlemesini önlemeye çalışmak olmamıştı. Tunus Başbakan Burgiba ise, «Zengin ve fakir ülkeler arasındaki uçurum, iltihal yaratıcı dengesizlikler doğurur» diyordu.

Konferansta, Johnson, Krusçef ve Chou En - Lai'den gelen başarı telgrafları - De Gaulle'den ses yoktu - okunduktan sonra, Sukarno, Tito, Burgiba, Savunna Fuma, Maresal Arif, Nkrumah, Sastri, Bin Bellâ gibi Bağıntınlar Ülkelerin tanınmış liderleri söz aldılar ve bağıntılılık barış, kalkınma gibi konulara görüşlerini açıkladılar. Konferansın iki ana teması, dünya barışının savunması ve ekonomik kalkınmanın gerçekleştirilebilmesiydi. Yabancı işlerin kaldırılması, Birleşmiş Milletlerin kuvvetlendirilmesi, vesayet altındaki ülkelerin kurtarılması, yeni sömürgecilikle mücadele, ırk tehdidi, barış içinde bir arada yaşama gibi meseleler bu ana tema içinde yer almıştı.

**Iki bağıntılılık
öriüsü**

Kahire Konferansında iki bağıntılılık görüşü ortaya çıktı. Endonezya, Gana, Gine ve bir derecede kadar Küba ve Kamboç gibi ülkeler en büyük önceliğin barış içinde bir arada yaşamaya değil antiempyeralist mücadeleye verilmesi istiyorlardı. Daha ilmî görüşü temsil eden Tito, Násır, Sastri, Bin Bella ve Bandaranaike ise barış içinde bir arada yaşama sağlandıktı takdirde, emperyalizme mücadelenin çok kolaylaşacağı ifade ediyorlardı. Müfrit görüşü ise getiren Gana'nın lider Nkrumah, bağıntılılık tezini söyle savunuyordu: «Bağıntılılık, yeni sömürgecilik, emperyalizme, adaletsizlige karşı bir isyan ve protesto şeklidir. Barış içinde bir arada yaşamamın sınırları vardır. Bizimle emperyalistler, zenginler ile fakirler, hiçbir zaman bir arada yaşamazlar. Emperyalizmde kurulmak için tek yol kuvete başvurmak... Halklarımız açıktan düşüyor, fakat dünyada harp hazırlığı masrafları saatte ortalaması 100 milyon dolardır.» Bu iki bağıntılı-

sızlık görüşü ortak bildiride uzlaştırıldı.

Konferansta az gelişmiş ülkelerin kalkınma mesesi de uzun uzun tartışıldı. Az gelişmiş ülkelerin dış ticaret yoluya sömürülmesini önlemek amacıyla, Cenevre Ticaret Konferansında ortaya çıkan ülkeleri gerçekleştirmeye yolunda ortak aksiyona girişilmesi kabul edildi. Az gelişmiş ülkelerde kalkınma şartı yardım yapacak dünya çapında bir sistemin kurulması, genel bir silâhsızlanmanın sağlayacağı imkânların az gelişmiş ülkelerin kalkınmasına yöneliklenmesi ve fakir ülkeler arasında sıkı bir işbirliği yapılması istendi. Parola, barış ve kalkınma idi.

Ortak bildiri

Konferansta görüş birliğine varılan konular 9.500 kelimeyle bir ortak bildiride belirtildi. Bildiride ele alınan belli başlı konular sunlardır: «Bağıntılılık fikrine karşı konulamaz ve değiştiremez. Hâlâ sömürge idaresi altında yaşayanlar, bağıntılıklarına kavuşmak için silâh başvurabilirler. Sömürgecilik son verilmelidir. Aynı sosyal ve siyasi ilkelerde sahip ülkelerin bang içinde yaşaması hem önemli, hem de mümkündür. Komşu ülkeler arasındaki anlaşmazlıklar, müdâhale etmeyecektir. Büyüük ülkeler arasında tam bir silâhsızlanma anıltası yapılmalıdır. Bağıntılılık, nükleer silâhlar imâl etmekten, satın almaktan ve nükleer denemeler yapmakta bir kaçmacaklardır. Nükleer silâhlar taşıyan uçak ve gemilere, bütün hava alanları ve limanlar katılmamıştır. Nükleer silâhlar aramış geniş bir bölge kurnıltı ve yabancı işlerin tasfiyesine gidişimelidir.»

Bütün bunlar çağımızın hâkim görüşleridir ve Bağıntılılık ülkelerin bu ilkeleri gerçekleştirmeye gidişinden günde artmaktadır.

Kıbrıs

Bağıntılılık ülkeleri, Kıbrıs meselesi'nde politikasını yillardır bu ülkelerde göre ayarlayan Makarios'un tezini tamamen benimsediler. Ortak bildiri, «Kıbrıs bağıntı-

ÜÇÜNCÜ DÜNYA KONUŞUYOR

Hazırlayan: FETHİ NACI

Sosyalizm ve Din

Besir Hacı Ali

(Cezayirli yazar ve politikacı)

Anayasa'mızda sosyalizm amaç olarak gösterilmiş ve müslümanlık Devlet dişi sayılmıştır.

Bu iki kavram birbirine karşı mıdır? Bizi böyle düşünmüyorum. Toplumcular, toplumların gelişmesinin harekete getiricisi sinif çatışmaları olduğunu ve bu gelişmenin bütün idealist tariflerden bağımsız olan kanunlara göre meydana geldiğini unutmayız.

Burjuva, feodal ve gerici çevreler, yığınlar dini duyularını sosyalizme gidişti durdurmak için kullanımağa çalışırlar. Boşundur bu; günümüzün bir işçi sosyalizmle müslümanlığı bir tutmaktadır.

Bizim devrimiz tarihi, devrimin nitelik ölçüsünün ille de mümin olmak ya da olmamak olmadığı göstermektedir. İnsan, mümin olsun olmasın, devrimci olabilir; insan, mümin olsun olmasın gerici olabilir. Sunuların çatışmasına oranı alnan durum devrimci tâyin eden.

Toplumcular dini iki görünlüşünü dikkate alırlar: İnsanların, tabiatın sırrı ve üzerlerinde ağırlığını duyan baskı önünde güçsüzüklerini anıtlarının gerçek akımlarının ifadesi, ve aynı zamanda bu akımlıya, bu baskıya karşı protesto.

Müslümanlık yığınların kafasındadır, ama, hareket hâlindeki yığınlar da sosyalizmin devrimci olarak getirdiklerini benimsiyebilirler. Mümin yığınların devrimci özelligini, hareketten ve sosyalist ideolojiden kopmuş ve soyutlanmış değildir; sosyalist ideoloji, emperyalizme ve kapitalizme karşı savaş bilimsel olarak aydınlatmak suretiyle yararlılığını gösterdiğe daha da etkilidir. Sosyalist devrime karşı çıkan din bilgini İbrahim ile tarım işçisi arasında, ikisi de mümin olmakla birlikte, bir sınıfı karışığı vardır. Bu karışık onların müslümanlık anlayışlarında da ortaya çıkar. Laik bir öğretmenle farmason bir burjuva arasında bir çatışma yoktur. Buna karşılık mümin bir toprakçı köylü ile mümin olmayan bir işçi ya da öğretmen arasında bir çatışma vardır.

Müslümanlığın rolü, şu soruya verilecek cevaba göre incelenmelidir: Cezayir Devletinin sınıf yapısı nedir ve giderek ne olacak? Cezayir'in başında devrimci bir iktidar, gitgide enekli yığınların hizmetinde olacak bir devlet vardır. Bu durum, iktidarın sunuların müslümanlığı ilerlemeyi frenlemek için kullandıkları Urduy'de, Suudi Arabistan'daki ve başka birliklerin devrimci devrimci olmakla birlikte, bir sınıfı karışığıdır. Bu karışık onların müslümanlık anlayışlarında da ortaya çıkar. Laik bir öğretmenle farmason bir burjuva arasında bir çatışma yoktur. Buna karşılık mümin bir toprakçı köylü ile mümin olmayan bir işçi ya da öğretmen arasında bir çatışma vardır.

Sosyalist ve devrimci kuvvetler bölecek ve gerilige yardım edecek bir felsefe savasına kalkışmak tehlükeli bir hata olurdu. Devrimi bir adım ilerletmeden, gerilige yardım edecek olan her türlü öncü davranışın çürüklüğünü gösterilmelidir. Kurtuluş savaşında, emperyalistler ve gerilice yığınlar hizmeti kesmek ya da ilerlemeye yürüyüşü frenlemek için müslümanlığı dayanıyorlardı. Toplumcuların ve öteki devrimcilerin müslümanlık ve sosyalizm meseleleri üzerindeki doğru ve yerinde politikaları, sosyalist devrimin düşmanlarının planlarını parçalıca etti.

İhâma ve toprak bütünlüğine bütün ülkelerin saygı göstermesi gereklidir. Kıbrıs halkına siyasi geleceğini tâyin etme hakkı tanınmalıdır. Yabancı memleketlerin Kıbrıs'ın iç işlerine müdahale etmeye ve Kıbrıs'ta kuvvet kullanılmaya hiç bir hakları yoktur diyecek, bağıntılılıklar 1959 anlaşmasını yok saydırmak, self-determinasyonu tanıtmak ve Türkmen'in müdâhale hakkını reddettilerini belirttiyordu.

Kahire'de 56 ülkenin Makarios'u kayıtsız sartsız desteklemesi, Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda da Kıbrıs meselesinin geleceğini simdiden geniş ölçüde belli etmiştir. Makarios, Birleşmiş Milletlerden hukuki değişse bile manevi değeri büyük olan bir self-determinasyon kararını görünüşe göre çıkartabilecektir. Makarios bu kararla dayanarak Ada'da tam egemenlik sağlayabileceğini ve yalnız başına kalan Türkmen'in Ada'ya müdâhale hakkını artık kullanamayacağını ummaktadır. Bu hesaplarla doğruluk derecesi ne olursa olsun, Kıbrıs meselesinin özümillion Amerika ve İngiltereden bekleyen memleketimizin tek başına kaldığı ortadadır. Sovyetler Birliği geniş ölçüde Makarios'u desteklemektedir. Amerika, NATO'nun yüksek menfaatleri için Türkmen'in Enosis'i kabule zorlamaktadır. Bağıntılılık ülkeler ise Makarios'

Feza

Üç insan

Bu haftanın başında Sovyet Rusya feza yarısında önemli bir aşama sayılacak yeni bir deney yapıldı ve «Şafak» adlı kapsül içinde fezaya üç insan gönderdi. Olayın öneği, ilk defa olarak fezaya birden fazla insanın gönderilmesinin denileni geliyordu.

Albay Komarov, Dr. Yegorov ve bilim adamı Feoktiskov'dan kurulu üçlü ekip, fezada 24 saat kalıp döldürün eftarında 17 tur yaptıktan sonra geri döndüler. Bilim çevreleri, bu denemenin sy yolculuğu konusunda önemli bir aşama olduğu kanıtladılar.

Tütün, Makina ve İşsizlik

Tütünün işlenmesinde bir iki yıldır makina kullanılmaya başlanmasının, özellikle Samsun gibi sadece tütüne dayanan bir bölgede genis bir işsizliğe yol açtı. Makina henüz Samsun'a kullanılmamakla beraber, İstanbul ve İzmirde makinaya yönelik, bölge tütünlüğinin önemli bir kısmının işlenmeden İzmir ve İstanbul'a sevkine sebebiyet verdi. Sendika yetkilileri bu yüzden artan işsizliğin 15 bin kişiye ulaşığını ileri sürüyorlar.

İssizliğin artmasıyla harekete geçen ilgili sendikalar ve Türk-İş'in tescibüsü ile Ticaret Bakanlığı'nda bir toplantı yapıldı. Toplantıda, işçi temsilcileri hiç değilse Tekeli tütünlünü satın aldığı bölgede işlemesini ve makina itihalının durdurulmasını istediler. Tütünün işlenmesinde makine kullanılması 100 kişiden 80 kişiyi işsiz bırakıyordu. Sonra makinaya işlenen tütün nefasetini kaybediyor, kalite düşüyor. El ile işlene daha avantajlıydı. Nitekim Tekeli idaresi makinalaşmaya gitmiş yordu. O halde işsizlik yaratınan bu tip bir döviz lirfin son vermek, tütün işleme makinaları ithalinden vazgeçmek suretiyle, başka alanlarda zaruri makinaları getirmek oyluna gitmek gereklidi. Ne var ki, işveren temsilcisi, makinasını büyük bir işsizlik yaratmış kabul etmeyecekti. İşveren, bu nedenle işsizliği safladığı için makina kulanmanın hızla yayılacağını, bunun önlenemeyeceğini söylemişti. Sorulan bir soru üzerinde de işlene giderinin malivette yüzdede 12 civarında olduğunu makine kullanılmışıyla bu yüzdede 4'e düşüştürülmesi belirtti ve makina ithalı durdurulursa, bu ise ilk başlayan Amerikan firmalarının kiraçlığını söyledi. İşveren temsilcisi, «Aman, Amerikalıları güçendirmiyelim» diyordu.

Ekonomin teoride artik anlaşılmaz ki, büyük işgücü bolluğu na salınen az gelişmiş ülkelere sertik sektörlerde sermaye yolumuza yüksek en yeni teknolojiler kullanmak zorundadırlar. Ama bunu yapabilmek için inşaat, ham sanayi gibi bazı sektörlerde, az sermaye, bol işgücü kullanmak zorundır. O halde tütün işlemesi gibi hafif sanayi kolunda makinalamaya gitmek, vahim bir işsizlik yaratmaktan başka fayda sağlaması olacaktır. Nitekim Kalkınma Plâni da bu tip faaliyet alanlarında visiñdam yaratıcı projelerin ve sektörlerin öncelikle ele alınması gerektiğiğini belirtmektedir.

Hükümet, işsizlige ve lüzumsuz döviz harcamalarına sebep olan mesele üzerinde dikkatle duruyor. Devlet Plânlama Teşkilatı İthalat kotaları tesbiti işinin ileri odalar Birligiñ elinde kalması ona önyecek çahşmalara bir an önce başlamadı.

MİZAH

Kaçır Delikanlı! Rifat ILGAZ

Bağışın üstünde el kadar bir mavilik görününce, hemen telefon yapısı:

«İşaydi canım» dedi, «patlalamış yuzhanede... Atlayalım bir vapura da söyle Büyükkâda'ya doğru...»

«Hemen geliyorum... Ada içerisinde bekley!»

El kadar mavilik yayla yaya bütün gökyüzünü kapladı. Sonbaharın son güneşli günlerinden biri başlamıştı. Kıştı ömrü. Hem de erken bastıracağın benzeyen karakış...

Kuruluşlarında beri çeşitli baskılarla karşı koymak yaştalarını devam ettirmeye çalışan sendikalarımız, 274 ve 275 sayılı kanunların yürürlüğe girmesi ile birlikte yeni bir hayat düzenine sahib oldular. Bu düzen, kendilerine her ne kadar güçlenme imkânı vermekle ise de, diğer tarafından, yenil bir takım tehlike ile de beraberinde getirmiştir. Sendikalizmin kapsadığı ekonomik ve sosyal eğilimi gereği gibi değerlendiremiyor, belli bir dünya görüşüne sahip olması gerekliliğinden bu müessesi mevcut mevzuatın dar buduları içinde yürütmek çabasından öte bir ufkunu ofayan bazı liderler, kendilerini göğüsleyen tehlile karşı karşıya gelince irkili diller.

Bu tehlile gerçekten büyktür. Çünkü 275 sayılı kanunu verdiği yetkilere dayanarak toplu sözleşmeler yapın ve taleplerinin kabul edilmesini göründe sermayenin kapularını grev yemekleri ile zorlamaya başlayan sendikalarımız, işveren çevrelerinin kendilerine karşı savaşa ilan ederek sultate örgütüne belli sendikalar yaratabileceklerini hiç düşünmemiştir.

Maden ve madeni esya, lastik kauçuk, petrol ve kumaş, batta deri debag gibi ikollarında kurulu bulunan ve üyelerinin çoğunluğunu özel teşebbüsten alan sendikalar karşı ağları bu savaşa, once mîselleşsin ucunda bulunan Türk-İş'i ayırdı. Türk-İş Genel Başkanı Sayın Seyfi Demirsoy, bu endişesini, I. Bölge Temsilciliğinde sendikacılığı yaptığı özel bir toplantıda şu sözlerle ortaya koydu: «Türk-İş kendisine bağlı örgütlerin üstünde, yani bir mîselleşsin ucunda, bulunmaktadır. Bu mîselleşsin tabanında duran sendikalar yüküne, onlara bağlı olan Türk-İş'in yükü manzıda tabii sayılır.»

Sayın Seyfi Demirsoy'un teşhisinde doğru ve yerinde idi. Türk-İş'in dayandığı güçlü sendikaların büyük bir kısmı, sermaye çevrelerinin aksından aksa destekledikleri, hatta ortaklıklarla sart sendikalar kanallı ile yıklınca, veya güçsüz hale gelirince, bu sonuctan Türk-İş de nasibine düşen aksaktır. Bu itibarla, en büyük örgüt Türk-İş'e büyülü ve tarifi sorumluluklar düşmek teydi. Bu sorumluluktan ilki kendisine bağlı özgür sendikaların belirli bir inanc ve görüş etrafında toplamak, dağınık örgütlerin birleştirerek, bunlar arasında «Kafa ve kasa birliği» ni yaratmak.

Mesele bu istikamette olgunlaşınca, Türk-İş'in üyesi bulunan çeşitli sendikalar seslerini yükseltmeye başlıyorlar. Gelişen olayları köktü bir görüş açısından değerlendirilen ve bunu kamu oyunu duyan ilk tes Türkiye Lâstik-İş Sendikası Genel Başkanı Rıza Kuas'dan yükseldi. Rıza Kuas yeminde bir bildiride: «Ekonomik kalkınma tedbirleri ile plân bir sahaya getirmek istendi bir devrede dahi görülmektedir ki, emeğin sömürülmesini kendi mutlu hayalarının devamı için şart sayanlar, Anayasamızın açık seçik ifadesi karşısında bile bu sömürge durumlarını muhafaza inat ve israr göstermektedirler.» Dileyerek, «Türk emekçilerinin haklarını ve uyansaları soysuzlaştırmak gayreti içinde bulunanlara karşı sendikalar ve bizzat emekçileri uyanık olmaya davet ediyor.

Daha sonraları Türkiye Maden-İş Sendikası, hâlyük bir etid mahsulli olan cittidir bir rapor yayımlayarak, sendikaların içinde bulundukları kritik durumu ve özgür sendikalizm için günhanın tehlile çanlarını açıb dille ortaya koydu. Maden-İş Sendikası bu raporda, emekçilerin örgütlen-

Tülay dolmuştan inerken:

«Ayya!» diye bağırdı, «Çora... Anlatır iskelede bekleyen Yılmaz'a. «Bak su terligeş» dedi, «Corabım kaçtı!» «Sağlık olsuna dedi ama, İki sinin de keyfisi kaçırmıştı.

Atladılar vapura. Ada hâlâ güzeldi. Gezdiler, dolaştılar. Güzeldi çamları... Hava tertemizdi. Bir lokanta oturdular kıyma... Yediler içiler. «Hesap!»

Garsou ağzından söyledi hessa- bu;

Sarı Sendikalarla Savaş

Ibrahim GÜZELCE

Lâstik-İş Sendikası Genel Sekreter Yardımcısı ve Eğitim Müdürü

Gi sendikaları oekilen tehlile burun buruna gelmiş olmuştu yarattığı ürküntü içinde haykıryordu:

«Tehlike ortadadır. Felaket karsımızdır. Anayasa haklarını kullanmak veya eignemek yollarından birinin açılması vakit gelmiştir. Geç kalmadan, hak ve hürriyetlerimiz teker teker silen kaçırılmışdan harekete geçmeliyiz. Var olmak veya yok olmak Karar hepimize aittir. Bugün bir veya birkaç sendika için olan Olimp çanlarını, yarın kardeş sendikalar duyuma baylayacaktır. Olimp çanlarının nîçin çaldığını haykırmak hepimize düsür. Çanlar ya Anayassamı ve ekonomik hakları bölgümüñlü filen ortadan kaldırıldığını duyuracaktır, ya da, bir kismış işverenlerin kanusuna blikümlerine ve Anayasa haklarına rüyeli kabul ettiklerinin müjdesini verecektir.»

«Biz, Türk-İş'in kurucu üyeleri arasında bulunmanın şerefini akıllıca alırırmamaya kararlıyız. Türk-İş'in, bugün bir üyesinin, yarın öteki üyesinin müsalla tasima yarışmasına seyrel kalaçığım aşla düşünmüyorum. Türk-İş'e her şeyi bildirmeyi ondan hiçbir seyl etmeye memeyip prensip edilmişizdir. Durumu bîldiriliyor ve çok acele Türkîye Olçüsünde kanun ve hak tanımayanlarla sonu zaferi çikan bir mücadele açılmıştır tekli ediyoruz. Hür Sendikâğım ve hür sendikacılara kaçak mezbahalarda başlangıç yatrılmasının önlenmesi istiyor, varlığına hakyörüyoruz.»

Anayassı İlkelere ve Atatürkçü hür sendikacılığı sermaye güçlerine güvenerek öldürmeye kalkınan, bedeflerine varabilemek için ancak cesetlerini üstünden yürüyeceklerdir. O cesetler, hak ve hürriyete kastedenlerin rüyalarına gerek, rahat döşeklerinde bile onlara uyku haram edecektir.

Seyfi Demirsoy
Tehlikeyi gördü

«Yirmisekiz lira yemis ku-
rusa. Tarifesiz, faturasız, fışız
ödedi delikanlı... Lokantadan çi-
karken eğildi sevgilisinin kula-
ğına:

«Kaçırdılar!» dedi.
«Neyi kaçırıldı?»
«Neyi olacak.. Vergi kaçırıldı-
lar!»

Yanlarından geçen bacak kada-
bır gazeteci:

«Yazıyor!» diye bağırdı, «Ka-
çırlı onbir yaşındaki kızı yaz-
yor!»

«Aman canım» dedi, sıki sıki
girdi koluna: «Sakin seni de ka-
çırmasınlar!»

«Beni ancak sen kaçırlıbilir-
sin!» diye dayadı başını Yılmaz-
in omuzuna... Tülay'ın yanığı
kendiliginden deyivermişti du-
daklarına. Herkesin gözünden
bir öğecek kaçırdılar.

«Aman kimse görmesin» de-
di Tülay, «Sevişmek yasak!»
«Serbest olan ne var ki?»

«Serbest olan mi bir tanem?
Dur sayım. Kaçırıkm serbest!
Kıç kaçırılmır. Çocuk kaçırılmır.
Oğlan kaçırılmır. Hapishaneden
adam, hastaneden düşük kaçırı-
lmır!»

«Gerisini ben sayım! Esrar
kaçırılmır. Erolın kaçırılmır, altın
kaçırılmır, dojar kaçırılmır, döviz
kaçırılmır, vergi kaçırılmır. Gümürük-
ten mal kaçırılmır, sınırdan oto-
mobil kaçırılmır, Nylon çamasır-
lar, kürklər, esanslar kaçırılmır.
Tabanea kaçırılmır, fişet kaçırılmır,
silah kaçırılmır, makinalı tüfek,
Tomson, Sten kaçırılmır, az gelir-
se top kaçırılmır, tank kaçırılmır.
Daha daha... Köyden öğretmen
kaçırılmır. Doktor kaçırılmır, mü-
hendis kaçırılmır, sanatçı kaçırı-
lmır, aydın kaçırılmır, işçi kaçırı-
lmır.»

«Yoruldun biraz da ben saya-
yım. Heykel kaçırılmır, eski eser-
ler kaçırılmır, Ayasofya müzesi-
den tarihi bir kapının kaplama-

ları kaçırılmır. Topkapıda elmas-
lar, pırlantalar kaçırılmır. For-
malite yüzünden turist kaçırılmır.
Rahat kaçırılmır, huzur kaçırılmır,
keyif kaçırılmır, neşe kaçırılmır, uyu-
ku kaçırılmır. Halktan, işçiden
köylüden gerçekler kaçırılmır!»

«Dahası var! Diş politikada
firatlar kaçırılmır, dostluklar ka-
çırlırmı!»

«Geçim darlığından keşler
kaçırılmır! Kaçırılmır oğlu kaçırı-
lmır!»

«Bir Yılmaz saidı, bir sevgili-
si... Sayıtlar, sayıtlar, sayıtlar!..

«Falekten bir gün kaçırılmır is-
teyin sevgililer, neden sonra
bir de baktular son vapur kalk-
mak üzere... Koşular iskeleye...
Tam bineceklerdi, vapur aldı çi-
masını, fayırap!»

Delikanlı eğildi kuzen saçlarına
doğru:

«Aldırma bir tanem!» dedi.
«Ara sıra böyle vapur da kaçırı-
lmır.»

Günümüzün Şairleri Dizisine Giriş

Selâhattin Hilâv

Aşağıda okuyacağınız yazı «Günümüzün Şairleri» dizisinin ilki olan «Blaise Cendrars» adlı kitabın önsözcüdür. Selâhattin Hilâv'ın bu yazısında ileri sürügüdür dügünceler sanat çevrelerinde büyük bir ilgiyle karşılandı. Yazısı daha çok sayıda okurun önüne çıkarırken bu konuda bir tartışmanın başlamasına yol açabilmek umudunu da taşıyoruz. Çevirmenlerden, eleştirmenlerden, konuya ilgi duyan sanatçılardan gelecek yasılara sayfalarımızda severek yer vereceğiz.

«Günümüzün Şairleri» dizisi, çağdaş Batı şirini, şiir dünyamızın kendine özgü bellişenlerinden elden geldiğince sıyrılarak olduğunu gibi tanıtmak amacını glüdecek. Bugline kadar yapılmış çeşitli özümleme deneylerine rağmen, Batı şiri de, tipik Batı düşüncesi ve hayatı gibi yalnız biçim açısından yaklaşabildiğimiz bir şirey olarak kalmıştır. Sokaktaki adamın, Batılı insanın düşüncesini ve yaşamını özümleme yani kendinin - kılma derecesi neye, şirimizin Batı şirini özümleme derecesi de odur. Irza geçmişin gülük ve olağan olaylar arasında sayıldıği bir toplumda, şiir gelişip boy atamaz, hattâ yayamaz; doğrudur. Ama genel olarak sanatın, tikel olarak şirin, tarih ve toplum gerçeklerine bağlılığının tek yonluluğu mekanik bir bağlılık ve bellişen olmalıdır da doğrudur. Çinkili şirin içinde oluşturduğu nesnel şartları yine şirle ve şirde asmak, bir kendinin - bilincine (1) ulaşarak görülmeyeni görürün, bilinmeyeği kılın, maddi gelişmenin getireceği köklü değişimleri daha önceden şirsel gerçeklikte sağlamak kabildir. Felsefe gibi şir de hem içinde bulunduğumuz gerçekliğin yansısı ve sonucu, hem de özgürlüğe doğru atılmış bir adımır; daha doğrusu bir adım olmak zorundadır. Siyaset şaba, insan duygusunun, içgeminin ve dolaylı olarak düşüncesinin belli sınırlardan kurtulması ve özgürlüğmesini amaç edinen bir savaş haline her gün biraz daha düşünmektedir. Şir insanı - olmayanın ve yabancılığının maddi temelini değişimle uğratmaya da, bu değişimin manevi şartlarını hizmetler. Çağdaş şirin, verilmiş dünyayı yansıtıyor ya da bu dünya ile birey arasındaki bireysel sağlayan eski şire karşılık, kişiyi verilmüşen koparan onun ötesine ilerleten bir serüven, bir keşif, bir yaşama biçimini niteliği taşıyanı bundan örtürür. Çağdaş Batı şiri her şyeden önce bir aşırı (2), bir keşif, bir yaşama biçimini olarak görlümezse kavrularınaz. «Günümüzün Şairleri» dizisi tamamen şirleri secerken ve onları tanıtmakta bu ilkeyi gözönüne tutacak. Bu şirin kavranmasında belki bir tutum gereklidir gibi çağdaş Batı şirinin Türkçe'ye aktarılmasında çeviri ile iltihili birtakım sorunlar da getirecektir. Çağdaş Batı şiri, özü gereği dile karşı bir başkaldırma, dilin alışlagelmiş kullanımının bozma biçiminde de ortaya çıkmıştır. Dadaşların ve gerçeküstüclülerin, geleneksel dünyadan taşıyıcıları olarak gördükleri dile karşı özel bir tavır takımları bu davranışın önemli görünüşlerinden biridir. Oyleyse, çağdaş Batı şirini öz dile aktarmak isteyen çeviriçi dile karşısındaki bu özel tutumu benimsenmek zorundadır. Ayrıca, dış benzerlerin besidesinde, çağdaş Batı şirine genel olarak vanasamamış bir şiir dünyası içinde iş görmek zorunda olan çeviriçi, sayısız öndürgüleri ve önyargıları da aşmak zorundadır. Osmanlı şiri, üremiinden çok talan ve haraç üzerine temellenmiş ve bundan ötürü, kendini, kendi - yaratığından çok

muttan, tikelden ve zamanlıktan yüz çevirmek, canlı insanın ayrı düşmek zorundadır. Talanda ve haraçta, verilmiş ve değişiklikle ugurlanmamış disgerçek nasıl ağır basıysa, şirde de kavram - imgem yani mazmun çeşitli dolayımlarından geçtikten sonra somut insana göre ağır basmakta ve böylece somut tikele karşılık soyut geneşen egemenliğinde bulunan yabanlaşmış bir şiir dünyası ottaya çıkmaktadır. (6) Burada söz konusu olan yabancılışa, Batı'da belli bir ekonomik üretim biçimini gerçekleştirmesi ve bireyin ortaya çıkışlarıyla birlikte ve ondan sonra ortaya çıkan yabancılışla, özdeş sayılabilcek bir yabancılışma değil, bu üretim biçimine varamamış ve kendili ekonomik yapısına zamandaş olmayan ekonomik ve toplumsal yapılarla karşılaşmış bir topluluğun içinde oluşan bir yabancılışmadır. Böylece, edebiyatta ve şirde, bittin duyu hayatı ve imgem, «mazmun» çevresinde yoğunlaşarak donmuş; nesnel ve somut gerçeklerden kopmuş, düşüncenin islemeleriyle kurulan muhtevaz, bilincî ve zamanlık kavramından yoksun bir şiir dünyasının sınırları içinde kapalı kalmıştır. Yine aynı nedenlerden ötürü, somuttan kopmuş bir şiir geleneği yanı sıra bir akılçılık geleneğinin de bulunmayışı. Batı şirini özümleme şiraları boşu çıkaracak ölçüde güçleşmiştir. Düşünce ile şirin iltihili birine geçmeden ötekine geçmeyi imkânsız kılacak kadar sıkıdır. Bir ugarlığın ancak bittin olarak benimsenebileceğini söyleyen bu görüşü daha kapsamlı bir biçimde dile getirmiştir. Oysa çağdaş şirin, alışlagelmiş insan duyarlığını ve düşüncesini yıkmak, yeni bir duyarlık, düşüncce ve yaşama biçimini getirmek, hattâ bireyin ve toplumun yaşayışında kökü dönlüşümler gerçekleştirmek (Rimbaud ve Gerçeküstüler) gibi amaçlara yönelik olmuş oldu. Bu amaçların gerçekleştirmesini sağlayacak bir imgem yaratıyla bir dil tutumunun çağdaş şirin özünü kurmuş olduğu unutulmayaç olursa, şir çevirisi konusunda çeviricinin benimsemesi gereken davranışın temeli ortaya çıkar. Çağdaş Batı şirini öz dili içinde yeniden yaratmak görevi olan şir çeviricisi, dil konusunda alışlagelmiş kullanımları aşmak zorunda olduğu gibi, çevirdiği şirin özünü kuran

esme» çabaları, geçmişin belirleyişlerinin bu «modernleşmenin» gerçek amaçlarına taban tabana karıştı olmasından ötürü başarıya ulaşamamıştır. Yirmi beş yıl önce ortaya çıkan ve şirimize en büyük devrim olarak görülen akım, Türk dilinin kendini bulmasına konusunda genel olarak atılmış adının şirde belli bir yere ulaşırıltırmış sonucunun elde edilmesini sağlamış olması bir yana, Batı şirinin kavrulmasını ve özülmense konusunda, öz bakımından, eski çabalarдан farklı olmuştur. Ustalık, şirin temel varlık şartını yani yaygın ve ulusal bir dilin şirsel kullanımını gerçekleştirmek amacıyla giden bu akım, şir özünün sınırlı olusundan ötürü, şir dilinin ve onuna birlikte imgem dünyasının kullanımı sınırlamıştır. Şirin bir başka varlık şartı olan imgemini ve imgem «şairane» diye farketmeden bir yana atan, küçük adamın yaşıtlarını (7) şirin biricik konusu sanan ve şirin özünü «eda» da bulan bu akım basit ve duygusal bir halkçı eğilimi ile de karişırak. Türk şirinin 1920 lerde ve 1930 larda ulaştığı çizgiden geriye dönmüştür. Ayrıca bu akım şir çevirisi alanında da, eldeki dile sahip makamlarla birlikte, deyişin, deyişin öz taşyan yabancılışları dili ve imgem bakımdan hiçbir devrimci tutum göstermeyen bir «indirgemecilik» le aktarır, hattâ «adapte» etme gibi yanlış bir tutuma da yol açmıştır. Oysa çağdaş şirin, alışlagelmiş insan duyarlığını ve düşüncesini yıkmak, yeni bir duyarlık, düşüncce ve yaşama biçimini getirmek, hattâ bireyin ve toplumun yaşayışında kökü dönlüşümler gerçekleştirmek (Rimbaud ve Gerçeküstüler) gibi amaçlara yönelik olmuş oldu. Bu amaçların gerçekleştirmesini sağlayacak bir imgem yaratıyla bir dil tutumunun çağdaş şirin özünü kurmuş olduğu unutulmayaç olursa, şir çevirisi konusunda çeviricinin benimsemesi gereken davranışın temeli ortaya çıkar. Çağdaş Batı şirini öz dili içinde yeniden yaratmak görevi olan şir çeviricisi, dil konusunda alışlagelmiş kullanımları aşmak zorunda olduğu gibi, çevirdiği şirin özünü kuran

Seçme Kitaplar

- ATATÜRKÇÜLÜĞÜN İLKELERİ, İhsan Akay, Varlık Yayınevi, 1964, 112 s., 2 lira.
KONUŞARAK, Denemeler, Melih Cevdet Anday, Dönem Yayınevi, 1964, 128 s., 5 lira.
SİNEMA EL KİTABI, Nihat Özön, EİF Kitabevi, 1960, 344 s., 3. resim, 11,5 lira.
KISA BALE TARİHI, Cyril W. Beaumont, Çeviren: Özcan Başkan, Elif Kitabevi, 1964, 64 s., 3. resim, 3,5 lira.
UZAY BİLOĞI, William J. Weiser, Çeviren: E. Gürol, Varlık Yayınevi, 1964, 304 s., 5 lira.
INSANLIK KOMEDİSİ, William Saroyan, Çeviren: Nurettin Özürek, Yavuz Yayınevi, 1964, 200 s., 4 lira.
NETOÇKA NEZVANOVA, Dos. toyevski, Çeviren: N.Y. Taluy, Varlık Yayınevi, 1964, 184 s., 4 lira.

İmge yapısını da yine öz dilinde yeniden yaratmakla görevlidir. Yani «indirgemecilik» kaçınmak; yeni ve değişik olan şir özünü alışlagelmiş içinde dile getirmekten sakınmak zorundadır. «Günümüzün Şairleri» dizisinde, bu gerçekler gözünden tutulmuş ve çağdaş Batı şirlerinin ya da çağdaşlık niteliği taşıyan şirlerin yaratıları alıştırmadık biçimde ve şirlerin gerektirdiği yönde Türk şir severlerine sunulmak istenmiş.

Not: (1) Kendinin - bilinci sözünün «Conscience de Soi» karşılığı kullanıyorum.
(2) Aşma, Almanca «Aufhaben», Fransızca «De'passerment» karşılığı.
(3) Dolayım's «médiation» karşılığı kullanıyorum.
(4) Olumsuzlamış's «négations» karşılığı kullanıyorum.
(5) Çevresel dili Jargon.
(6) İnsanın dığ gerçek arassındaki yaratıcı ve oluşturucu dialsit, tek bağlantılı hayatının özünde faşizm bir topluluğun manevi değerler dünüsan ve bu topluluğa bağlı insanların davranışını, temel bir yapı olarak görülecek «mazmun» dan kaçılarak açıklanabilir. Çağdaş Türk insanının manevi dünyası belki de, varşının değeri tarafından bir «mazmun» kavramının ve kalkıcların açıklanabilir.
(7) Bak: «Garip» Orhan Veli.

Güney Amerikalı Kadınlar

I
Uçarı kadınlar ve uçarı erkekler
Bütün insanlar adına biz birkaç kişi
Açıklıyabiliyor şimdî

Sağlıklı tam
Yeryüzünün en güzel kadınları da bizim
Özünlüştürük

Zekâ

Sevgi

Spor

Özgürlik de öğretik onlara

Cocuklar büyümekte atalarla köpeklerle kuşlarla ayaçekleri

gibi devirgen ve yusyuvarık güzel hizmetçiler arasında

II

Bundan böyle kışkırtık da yok ürküklik de çekingenlik de Sevdiklerimiz sağlam ve gücün

Güzel büyük ve yahin

Giyinmeyi biliyor hepsi

Zeki kadın degiller degiller ya çok anlayışlılar

Korkmuyorlar seymekten

Vermeyi biliyorlar her şeyi

Her biri ailesiyle çatışmak zarında kaldı toplumsal durumda

yüzünden acun ya da su bu yüzünden

Şimdî

Arittular yaşayışlarını çocukluğundan

Artık ne mobilya ne biblo hayvanları büyük otomobilileri ve

gülümseyişlerini seviyorlar

Yolculuk ediyorlar

İğreniyorlar müzikten gene de taşırılar küçük bir gramofon

III

İçlerinden üçünü özellikle seviyorum

İki

Yaşlı bir hanımfendi iyi güzel duygulu

Eşsiz bir inceliği taptılacak bir gevezeliği var

Kibar ya boğazına çok düşünülü kurtarıyor onu bu kibarlık tan

İkincisi Meurice Otelli'nin delişmen garsonu

Uzun saçları tariyor bütün gün ve Guerlain'den alınma rü

junu sarar sarar tüketiyor

Muz ağaçları zenci sültanne sinekkusu

Uzak çok uzak yurdu yol altı hafta sürüyor yosunları çiçeklerde devekuşu yumurtası gibi koskoca mantarları kaplı bir irmak fıstıkünde

Otelin salonunda akşamları bir güzel bir güzel ki çıldırıyor
bütün erkekler

Gülübü bana karşı çok sıvı çunku yurdunun yahan arıları gibi gülébiliyorum ben

Sonucusu pek zengin mutlu olması da pek güç bu yüzden

Ama epeye gelişti son zamanlarda

Zenginliğin bütün o karmakarışık işleri ortasında dengesini ve yaşama özendisliğini hemen ilk ağızda humuyor kişi

Direnmek gerek

O da biliyor bunu ata öyle taurusalca binen ve arjantin kışlığıyla pek uyuşan o

Istemek de kırbaçına dönsün

Ama kendini sıkma bu yüzden

Öyle

Çok zaman

IV

Bir de ufak daha ufak bir kız var

Kocası pek yaman boşanmış ama pek korkunç ve kendisi manastırda yaşar gibi yaşıyor

Gene de gece gibi gündüz gibi yırtıcı

Daha güzel bir yumurtadan

Bir değirminden daha güzel

Tanrınum günü电路 ve güzelliği fışkırıp taşıyor giyinmesini de bilmiyor daha

Yemeği de çok yiyor ve karmı iki ayek gebeymiş gibi yusuyaşlı oldu

Yanın bir iştah yaman bir yaşama sevgisi yüzünden

Biz ona bütün bunları ve giyinmesini öğretiyoruz

İyi yerler de sahî veriyoruz ayrıca

V

Biri

Biri daha var

Teryüzünde en çok sevdigim biri

Ona bir pepsi gibi veriyorum kendimi baştan aşağı güç artıracı bir sey gereksinıyor çunku

Çok tath çunku

Daha çok da çekingen çunku

Ağırdır mutluluk taşınması güç şeydir çunku

Güzelik her sabah söyle bir çeyrek saat çalışmayı gerektirir

çunku

Blaise Cendrars

Çeviren: Said Maden

İspinozlar

Ayperi Akalan

Ünlü yazar Orhan Kemal, ağız ladığına göre, ne zamandır vurmuş Tiyatroya... Eski romanı Devlet Kuşu'nu bu yüzden sahneye aktarmamış, oturup yeni den yazmış oyun olarak. Sahne teknigini tam ustalıkla kullanma, masi bir yana, konusu, kişileri, diyalogları ile çarpıcı, taş gibi sağlam, güçlü bir oyun Orhan Kemal'in *İspinozlar*'ı Usta yazar kişilerini bir çırپda, sapassılam koyuyor ortaya. Çevrelerine damla taşı gibi güvenle oturtuyor. O yürekler acısı kişiler, o çarpıcı dütelerin oturunca göz yaşları ile seyredilen bir gıldürü çakı yor ortaya. Gıldürülerin yayvan, alık kahkahalar anlamaların icindir bu oyun. Bu oyun gülme, den öncesi ve sonrası düşünmesini bilenler içindir.

Milyoner Zülfikar beyin aراسını, da ki o partalar içindeki göçmen ailesi bir iyi yemek, bir iskılı, musluklu ev, adam gibi gisiler, kısaca biraz hayatı benzer bir hayatın peşinde yakın mutlu luklarına engel olacak her an gelmiş hırsı tıpkı savururken, bir devlet kusunu tutup karmamak için bir perde atarken, gül dürüler. Her seyleri, corapları, gömlekleri, yatakları, aracları, gülünce. Eğer olağan olayına guldüğümüz, eğer füstünfüzümüzü gülerek ortaya koymadık, doğrusa gülüm bu mutsuz insanlar, mutlu insan, dan devreniz, her ne yediklerine, gülüklerine, piskümserlerine, kışıklıklarına gülüm. Tıpkı koca, sevgilimizdeki gülükleri de mandalı gibi, gevresin. Bir sevgiliye de gülük bir koşa, bir koca, koca gibi sevgili, bir kocanın korkuy, perdeyi, kocanın gülüm. Hayır, kocanın gülüm. Kocanın gülüm. İstemeli, istemeli, istemeli. Orhan Kemal Mürza'da, olağan gülüklerin gülükleri, sorulara, acıya olağan gülüklerere variyor, de-

İspinozlar dan bir sahne.

Konu, kişiler bu kadar başarıh olunca öylesine etkiliyor ki inşa, teknik kusurlar görbe görür. Örneğin tümüyle gerçeği olan oyunda oğlu Mustafa urun, melodramatik konuşuyor herkes. Oyun perdeleşen arasında perdenin indiği aralarla bölümlemektedir. Esasenin birincisi perdenin o gülüm, duygulu gerçek, eğlilik bitti perdeleşen boyunca sürdürülüyor, Zülfikar kiyisinda gelinli kaynana ucuza alıgılanmışlıklarla dursmakta kaçılmıyor. Ne var ki her seyden evvel bir oyuncu, önce anlatacak bir seyir olmasa, sonra da onu eksiksiz anlatabilmeniz demektir. Bu yönden söz yok Orhan Kemal'in oyunnuna.

Sahnede oyuna gelince: M. Deniz'in gecce koyduğu ve Taşkasapının kahvesini gerçeklestiren sade, güzel dekorunu bellitmek isterim. Sahneye koyucu Küçükmen'in oyunu sevdığı ve sevdiremek istedigi belli. Bir de müzibin bir perde aralarında piyano meşne benzeri eğziler Caldırmak oyunbaşlığını etmemis olsavdı ne iyi olacaktı... Sahnede oyuncular, izleyenlerin özellikli oyuncularının kendi öz vazirlarımıza ne kadar sussuslu olduklarını bir kez daha anladım.

Sıra ile F. Garan, E. Bilda, S. May, E. Ataseven hele N. Yakın, E. Gemicioğlu, K. Ustuer ve kisaçık sahnelerinde S. Ayanolu C. Balkır, B. Kaplıcangi G. Güze duyulu gülüm oyular verdiler. Zülfikar'da M. Arıman Amerikan perde oyuncularına bağlılığı tam bir otomatizm ile oynuyor. Köşü değil oyuncu Arıman'ın, ne var ki yapısı eğzileri de oturmuyor yazarın Zülfikar'ına. Ama Gecekondu tayfasının hepsi oyundan sonra bile arakanızdan gelen kişiler el zıborular, *İspinozlar* bırakıyor yakalarını... Pesiinden gelip sizi de *İspinoz* gibi düşündürdüler. Ne olacak Mustafanın halli? Ayınlı koyup gelecek mi? Gene satacak mı kendini? Böyle sizin tükeneceğim de? Ya gitmezse. Ana, baba, kardeş, held Bayram ne olacak? Gülerken gülerken bir düşüncede alıyor sizin. «Bu devran böyle mi gelecek, pire deveyi yutacak, nice Zülfikar yerde bitecek...»

Son olarak derin kl. Tiyatro alanına da bir usta yazar olarak giren Orhan Kemal'in nice oyuları, tüm kişiler sahnelerimizin ak aydnlığında boy verip görünmeli tiyatrosever kentimize.

Garip'den esen şiir

Memet Fuat

Selâhattin Hıllâv'ın «Günümüzün Şairleri» dizisinde yazdığı «Giris» sanat çevrelerinde yankılar uyandırdı. Daha çok da «Garip» şiri üzerine söyledikleri: Bu akım Türk şiirini 1920'lerde ve 1930'larda ulaştığı çizgiden geriye düşürmüştür.

Bir ara ben de buna yakın bir söz etmiştim: «Garip, getirdiği güzel şiirler bir yana, savunduğu yasaclaşla şirlerimizi gözlemeyle etmemeli bir kitaptır.»

Orhan Veli, Oktay Rıfat, Melih Cevdet — öyle samiyorum ki, rüyazâr hangi yönden eserse esası, onlardan gene bir şeyle kalacak şirlerimize. Ne zaman «Garip» e bir karşı çıkan olsa, bu akım'a ta önsözünde yanılıkları ortaya döküle, kendi kendine düşündürürüm: «Garip» le gelen şairlerin bugün de severek okudugumuz şirleri o yanılıkları ürünen mi?

Selâhattin Hıllâv «İngelemler ve İmge» den kaçış üzerine basmış. Şirli şir eden daha nice şepleri yazdırmıştı «Garip» akımı. Ama bütünleyle kurtulmuş muydu onlardan? Belli bir öze ye, «edas ya da «deyiş» ve yaşımlıyla ötekileri blişbütlü itmiş midyi bir yana?

«Garipçiler» diye adlandırdılar şairlerin gelişmeleri, önsözde yanılıklardan uzaklaşması, ustalık günlerinde yazdıkları şirler göz önünde tutulur.

«Şirin bir başka varlık şartı olan İngelemleri ve İmgeyi şairane diye farketmeden bir yana atan, kılıçlık adamın yaşantısına şirin şirin birlik konusunu sanan ve şirin özünü edada bulan bu akım basit ve duygusal bir halkçılık eğilimi ile de karışarak Türk şiirini 1920'lerde ve 1930'larda ulaşlığı çizgiden geriye düşürmüştür.» sözüne katılmak hiç de kolay olmaz.

Ayrıca, şirlerimi on yıldan fazla caanh tutmuş bir akım «Garip» in önsözünde özetlenmiş *sanmak da yarısı*, bence. Daha çok istihdamından uzaklaşmıştır bu akım. Bunu yalnız önekiere bakarak (hele Orhan Veli'nin «Moro romanticos») değil, Oktay Rıfat'la Melih Cevdet'in o önsözü imzalamamış olmalarına da bakarak söyleyorum.

Yanlış yargılara düşmemek için şunları özellikle göz önüne tutmak gerekiyor:

«Garip» şiri Orhan Veli akımının başlangıcındaki kılıçlık bir dönemin şiridir.

Orhan Veli akım 1920'lerdeki, 1930'lardaki Türk şiirine orantı Batı şiirine çok daha yakındır. Batı şiirinden açık etkiler almıştır.

Bir de «İngelemler ve İmge» şirin en önemli öğesi бил olsa bütününe eşit değildir.

Yıldız baldan sekiz bin frank! *Zengin oldum gitte!* İlk misra, rimi yazar. Bölgeyi dolayır. Bu genitiller ona, kendisini çok derin, den etkiliyken iki dost kazandırır. Biri, seriben romancı, yapıtları otuz altı dile çevrilmiş, bir sayfası bile Mallarmenin bütün yazıklarına değişimyeceğini. Gustave le Rouge, öteki de Symboliste okulun esterimci Remy de Gourmont.

29 Eylül 1915 de, Champagne kesişmede, sağ kolundan bir mermiyle yaralanıyor. Direkten keşime girmesine rağmen, bu kolun, Ordadan ayırtına futbol, yüzme, dağcılık, binicilik, basketbol, te, mısır, bilardo, eskrim, atıcılık, okçuluk gibi sporlarla sol elini ise alıstırıyor. Bu elle yarın makinası da kullanacak, yarış otomobil de sürecekler ilerde.

1916 de «gezegenler ötesi» dağlarda, Ruh ve Yaşam gillerinin, bıçıklarının fışkırdığı bilinmedik bölge dek yoldaşlığını anlatan Eubage', 1917 de La Fin du Monde'yi yazıyor. Çalışma gücünün coğunu sinemaya veriyor bu arada. Oyunculuk, düzenleyicilik, seyahatçılık, işletmecilik, ediyor.

Cendras'ın 1930 la 1940 arası, daki o baş dönündüre yaşamayı, izlemek gü; L'He de France. Paris. Sık sık Amerika. Birtakım Fransız gazeteleri için büyük röportajları, Hollywood, Asor Adaları, Guatemala, Antiller. Ve 1939 da İngiliz ordusunda savaş muhabiri. Birkaç kez İngiltere, Bruxelles, Amiens, Blois, Bretagne, Marsilya... Bıçaklı Georges Prague'ın çizdiği Alfa Romeo arabasını tek elle, bay dönürdü bir hızla sürerek, bir yıl içinde yüz bin kilometre yol alıp cepheden cepheye.

1940 ile 43 arası, savaş yorgunuğu içinde, tek satır yazmadan, Aix'deki evinin bahçesinde bir takım şıfai bitkiler yetiştire, reyi geçiriyor. 1943 de romanı dostu Edouard Péisson'un bir ziaretini üzerine yazımı basıyor.

Bütün yaşamıca yazı yazmayı, «tinsel yaşamıza, leğörüsle yaşıya», aykırı sayan, edebiyatı bir pislik, kötü bir alıksınlık, ekmeğin parası, bilen, «uykusuzluk adalarına adamış bu parı parı şir yığını», aya gidecek ikinci taşınla ikinci yerini kendisine ayırtan bu adam, sayısını almış varan yaşan yapıtlarına yenilerini katmayı, tek koluna gelen ve kendisi birincisi birkaç yıl yerinden kırpatır, milyon unutın bıç felç sonunda 1961 de ölüyor.

Blaise Cendrars

Blaise Cendrars, 1910 dan son, Fransız gılırne yön veren yapıtlarında aramızda geçti. Önemli sanatçılardan biri, Paris'te doğmuş. Dört yıl önce varan karışık alımlardan geliyor. «Köylüler, peygamberler, noterler, gezginler, o.» var bu alıde.

Annesi İskocyalı, babası İsviçreli. Cendrars doğduğu günlerde Meurdaymış baba. «Sunu bunun parasını da kendi parası gibi tutarak yaşamışını birlikte kimli, kapaklı işlerde sürdürmek bu çatışın birikimi, içkiyi yaman adamı Cendrars çokun bir dille betimler romanlarında 5 günükken anasında, onun yanında gitmiş. Sonra, İngiltere sonra, Fransa ve pansiondan ötekine, sıkça gidiyor. «de en yoksul evlerde. Paris. Oradan da İsviçre. Babası, o. yüzünden boyunsuz ve yoksulmaya variyor. Boyuna sandıklar takılır, sükürür, İsviçre'den Napoliye gemiciler. Cendrars'ın boyası bu yoleculukları konuyor. Dokuz yaşında Napoli, bir Alman okuluna girmiş. Genel mutfağın arabsasına saklanır, sık sık okuldan kaçar. On yaşına dek kalsakları İsviçre döner oradaki bir kente, Neuchâtel'e yerleşmeler sonradan sıklıkla, Gerard de Neri, bir kez, eocuk başına, Londra, Cenevre, Pausilippe'e, Brindisiye, Napoli'nin duz semtlerinde, vagonlarda yurum, lokomotivlerini, vapur dükük, seba gürültülerini dinle boyunca. Misir'i yeniden

anlatıyor gibi, acunun dört bir bucağına dağlımsı, birbirini tutan işlere, kimi tatlı, kimi kari, serüvenlere girip çıkışır yedi dayanım öykülerini annesinden duya duya pekişmiş. Bir cocuk için kuşkutıcı, büyülü serüvenlerdir bunlar.

Zamanlı Neuchâtel'den lyice okulumsa, 1902. Babasının, uğarcıklarını, delişmenliklerini cezalandırırmak için, uzun bir süre evlerinin bir odasına kapatmış bu ele avuya sigmaz oğul, beşinci kattaki bir pencereden, balkon, dan balkona atılarak kaçmış. «Bu kaçış uzun zaman süren, misir gibi soğukkanlılıkla davrandım. Gidişimin sakaya gelme, dığını anıharak sağırmışım.» 1908 de, Gardakî tren doğuya kalkaçağı için o yâne gitmiş, yoksa batıya kalkan bir trene binseydim. Lübnâna varır, Asyaya gideceğine Amerikaya giderdim.

Baleden yola çıktı Berlin'e, Hamburga uzanmış, oradan da Kolden, Koenigsberg'den geçerek, parasız ve bitkin. Münih'e gelmiş. Rogovine'yi birlikte serüvenlerdir.

Yaman adamı bu Rogovine. Giriş, gözük bir Varsova Yahudi. Asyayı Michel Strogoff gibi bastanbaşa dolaymış. Pamirin yüksek yataklarında, Baykal yüzünde, Cinden Ermenistan'a, Kuptan Hindistan'a varmeye dek her yerde kalkın, bezeber atmış bir adam. Kar ve soğuk ülkelerin tâ göbeğine kendişle delikanlıyı is orta edinmiş, yenili gıyisiler almış ona, bir de eline tabanca vermiş.

1903 den 1906 ya dek kışın Rogovine'le, kimi de tek başına on binlerce kilometre yol almış. İki kez Nijni Novgorod panayırına, iki kez Cine, bir kez Ermenistan'a gitmiş. İran'ın içlerine dek her yerde kalkın, bezeber atmış ona, bir de eline tabanca vermiş. 1907 de, yirmi yaşında, Paris'te, in dündüne bir yere yerlesir. Açı, çığla baslar. Ourcq kanalının kılçılık yoluyla, bir kez öteğenleri, iskeletleri diniyerek usun günler geçirir.

mışlar da, karşılaştıkları bir top, lütfen yardımına, otuz yedi kilogram yükü mal karşılığında kurtulmuşlar ölmekten. Bunun ardından da, ünlu bir elması ele geçirmek için, Hindistana gitmişler.

1904 de, Asyada ilk milyonunu kazanmış Cendrars ve büyük kentlerin eğlence yerlerinde garabuk elden çıkarmış. Büyük otellere yerleşmiş ve haftasına varmadan, örneğin Pekinge, kaynar şan sokaklarındaki işçilerin, yokulların yaşayışına katılmışlarında kalmış. Rus tarihinin en karışık yıllarır bu yıllar. 1905 de, Gardakî tren doğuya kalkaçağı için o yâne gitmiş, yoksa batıya kalkan bir trene binseydim. Lübnâna varır, Asyaya gideceğine Amerikaya giderdim.

1907 de, kuzuya evlenmek istememiş için, kopmuş. İran'ın几何学的特征, Cendrars'ın islahandaki bir keransaya, sekiz gün süreken pazarcıklarla, içinde göz kamastırıcı ile inç bulan, essé degerde bir ıgnellik ele geçirilmiş (ki kaçakçıdan. Öğrenmiş bunu Rogovine. Üç aylık bir kovalamacada sonra, Cendrars imzılarından Napoliye, oradan da Parise ulaşabilmiş.

Daha çocuk yaşında uzun, dizenziz bir okumanın tadına varmış Cendrars. Eline geçen bir betiği, bilimsel, teknik araştırmaları, bilyübeti betiklerini, gizemleri, Alman, İngiliz Goetheyi, Rusça'dan Dos Toynbki'yi, Kastilyacadan Saint Jean de la Groix'yi okumuş. Bu lunması gúc, özel baskılara pek dikkat etmemiştir. Çinde, França, bisiklet, topa, mayımlara, ateşe, gazlara, makinelil tüküklerle, bütün adı bilinmedi, seytansı, dizgeli, kör makinalara meydân okuyan inşâsına inşâsına inşâ etmek istemek. Dizgeli, tıpkı bir parıparı, işte... Benim de elimde bir çakı var bugün. İste gergin sinirlerimle, gergin kaslarımı gerçeğe. Sinir astırmak dzereyim. Torpile, topa, mayımlara, ateşe, gazlara, makinelil tüküklerle, bütün adı bilinmedi, seytansı, dizgeli, kör makinalara meydân okuyan inşâsına inşâsına inşâ etmek istemek. Dizgeli, tıpkı bir parıparı, işte... Benim de elimde bir çakı var bugün. İste gergin sinirlerimle, gergin kaslarımı gerçeğe. Sinir astırmak dzereyim. Torpile, topa, mayımlara, ateşe, gazlara, makinelil tüküklerle, bütün adı bilinmedi, seytansı, dizgeli, kör makinalara meydân okuyan inşâsına inşâsına inşâ etmek istemek. Dizgeli, tıpkı bir parıparı, işte... Benim de elimde bir çakı var bugün. İste gergin sinirlerimle, gergin kaslarımı gerçeğe. Sinir astırmak dzereyim. Torpile, topa, mayımlara, ateşe, gazlara, makinelil tüküklerle, bütün adı bilinmedi, seytansı, dizgeli, kör makinalara meydân okuyan inşâsına inşâsına inşâ etmek istemek. Dizgeli, tıpkı bir parıparı, işte... Benim de elimde bir çakı var bugün. İste gergin sinirlerimle, gergin kaslarımı gerçeğe. Sinir astırmak dzereyim. Torpile, topa, mayımlara, ateşe, gazlara, makinelil tüküklerle, bütün adı bilinmedi, seytansı, dizgeli, kör makinalara meydân okuyan inşâsına inşâsına inşâ etmek istemek. Dizgeli, tıpkı bir parıparı, işte... Benim de elimde bir çakı var bugün. İste gergin sinirlerimle, gergin kaslarımı gerçeğe. Sinir astırmak dzereyim. Torpile, topa, mayımlara, ateşe, gazlara, makinelil tüküklerle, bütün adı bilinmedi, seytansı, dizgeli, kör makinalara meydân okuyan inşâsına inşâsına inşâ etmek istemek. Dizgeli, tıpkı bir parıparı, işte... Benim de elimde bir çakı var bugün. İste gergin sinirlerimle, gergin kaslarımı gerçeğe. Sinir astırmak dzereyim. Torpile, topa, mayımlara, ateşe, gazlara, makinelil tüküklerle, bütün adı bilinmedi, seytansı, dizgeli, kör makinalara meydân okuyan inşâsına inşâsına inşâ etmek istemek. Dizgeli, tıpkı bir parıparı, işte... Benim de elimde bir çakı var bugün. İste gergin sinirlerimle, gergin kaslarımı gerçeğe. Sinir astırmak dzereyim. Torpile, topa, mayımlara, ateşe, gazlara, makinelil tüküklerle, bütün adı bilinmedi, seytansı, dizgeli, kör makinalara meydân okuyan inşâsına inşâsına inşâ etmek istemek. Dizgeli, tıpkı bir parıparı, işte... Benim de elimde bir çakı var bugün. İste gergin sinirlerimle, gergin kaslarımı gerçeğe. Sinir astırmak dzereyim. Torpile, topa, mayımlara, ateşe, gazlara, makinelil tüküklerle, bütün adı bilinmedi, seytansı, dizgeli, kör makinalara meydân okuyan inşâsına inşâsına inşâ etmek istemek. Dizgeli, tıpkı bir parıparı, işte... Benim de elimde bir çakı var bugün. İste gergin sinirlerimle, gergin kaslarımı gerçeğe. Sinir astırmak dzereyim. Torpile, topa, mayımlara, ateşe, gazlara, makinelil tüküklerle, bütün adı bilinmedi, seytansı, dizgeli, kör makinalara meydân okuyan inşâsına inşâsına inşâ etmek istemek. Dizgeli, tıpkı bir parıparı, işte... Benim de elimde bir çakı var bugün. İste gergin sinirlerimle, gergin kaslarımı gerçeğe. Sinir astırmak dzereyim. Torpile, topa, mayımlara, ateşe, gazlara, makinelil tüküklerle, bütün adı bilinmedi, seytansı, dizgeli, kör makinalara meydân okuyan inşâsına inşâsına inşâ etmek istemek. Dizgeli, tıpkı bir parıparı, işte... Benim de elimde bir çakı var bugün. İste gergin sinirlerimle, gergin kaslarımı gerçeğe. Sinir astırmak dzereyim. Torpile, topa, mayımlara, ateşe, gazlara, makinelil tüküklerle, bütün adı bilinmedi, seytansı, dizgeli, kör makinalara meydân okuyan inşâsına inşâsına inşâ etmek istemek. Dizgeli, tıpkı bir parıparı, işte... Benim de elimde bir çakı var bugün. İste gergin sinirlerimle, gergin kaslarımı gerçeğe. Sinir astırmak dzereyim.

Hıristiyanlık, Türkiye ve Kıbrıs

Kıbrıs olayları dolayısıyla günün konularından biri haline gelen «Türkler ve Hıristiyanlık ölem» meselesi hakkında Prof. Niyazi Berkes tarafından hazırlanan bu yazısı dizesini, faydalı bir tartışmaya zemin olacağı umuduyla yayınıyoruz.

Türk Devleti ve Hıristiyanlık Dünyası

Niyazi BERKES

Çok kez Türkiyenin baş derdinin halkın cahiliği olduğunu söyleyiz. Halbuki cezalet meselesi içinde memleketin asıl derdi halkın cahiliği değil, okumusun cahiliğidir. Cahil de olsa, halkın hiç doğlise sağıduyu dedigimiz bir şeyi vardır. Bize eğitim okumuş yalnız cahileştirmekle kalmaz, sağıduyusunu da yok eder ve onu bu hal ile cahil dedigimiz halkın başına geçirir.

Bugün Türkiyenin içinde bulunduğu savaşın bir yanı, içerde yobazlarla dışarıda papazlarla uğraşma durumuna düşmesidir. Fakat Türk okumuş bunların ne birini, ne ötekinin tanır. Bugünkü okumuşun İslâmî hakındaki bilgileri birçok sakathıklarla doludur. Türk okumuş Türkiye'de meseteleri ile ilgiliği zaman da onu yalnız İslâmî ilgisini olan bir iş olarak alır. Meselâ Türkiye'de din ve devlet ilişkilerini ele aldığı zaman, ikisi arasındaki ilişkilerin Türk toplumunun gelişimini engellemesini, Fransadaki kilise - devlet ilişkiliklerindeki duruma benzettir; dillimizde bir anam taşımayan «İslâk» kelimesinin yarattığı karanlık altında bizeki gerçeklere uymanız sonuçlar çıkarır. Fazla olarak, Türk devletinin diğer dinlerle olan ilişkiliklerinin hem tarihte hem bugünkü devlet siyasetinde oynadığı rolü bûsbûnunutur. Bunun, Türkiyenin gerilemesi üzerindeki etkilerini ise hiç hatırlatmaz.

Bugünkü Türkiyenin gerisinde bulunan Osmanlı İmparatorluğunun çöküşünde, «İslâk» devletin doğusunda devletin İslâmîlikle olan ilişkilikleri kadar Hıristiyanlıkla olan ilişkilikleri de rol oynamıştır. Hattâ, bu çöküşte ikincinin oynadığı rol, birincinin oynadığı rolden daha da ağır basmıştır diyebiliriz. Türk devletinin tarihinde hıristiyanlığın ortodoks katolik ve protestan kolları ile olan ilişkiliklerini gözden geçirirsek bunun derecesini görebiliriz. O zaman, bugünkü Türkiyenin içerde yobazlarla, dışarıda papazlarla uğraşma zorunda kalışının bir tesadüf işi olmadığını görürüz.

Osmanlı İmparatorluğunun çöküşünde Türkler yalnız Batı devletlerinin yarışması ve saldırmalarına değil, ona paralel olarak dinlerin yarışma ve saldırmalarına da uğramıştır. Bunu açıklamak için önce Türklerin stasy ve dini tarihteki yerinin hepiniz iyi bildiğiniz iki özelliğine işaret etmek gereklidir. Türklerin Hıristiyan olmayı, kurdukları devletlerde din-devlet ilişkiliklerini anlaysa tarzlarının hem Bizans İmparatorluğundaki anlayıştan, hem de Batıda Roma İmparatorluğunun verini alan katolik kilise sisteminin din-devlet ilişkiliklerini anlayışından farklı olmasa. Bu iki özellik yüzünden, Türklerin tarihteki yerinin taşıdığı cezaket, önemini bugün bile taşımaktadır.

Tarihte yapısının bütünü ile geçmişe karışıp yok olan İmparatorluklar yoktur. Buların bazlarının bütünlüğünü yapan iyi yanları, onun arkasından gelen uluslararası daha sonraki hayatında kahr, yaşar veya olduğu gibi kalmasa da bular bir görüs ve deney kaynağı hizmetini görür. Meselâ, Roma İmparatorluğunun hukuk idare, siyaset alanlarında Batı uygarlığına birliği çok şey vardır. Osmanlı İmparatorluğunun temelleri bugünkü Türkiye'ye raslayan yerlerde yıkılmış olmakla beraber onun bazı kurulları Bal kanıda, Arap memleketlerinde, Kıbrısta hâlâ yaşamaktadır. Buların belki en önemli Osmanlı sisteminin ayrı dinlerden olan insanların din ayrıklarına dayanan farklıları korumada bulduğu usuldür. Batılarım «millet sistemi», dediği bu usulün izleri bugün Lübnan, İsrail, Kıbrıs gibi yerlerde yaşamaktadır.

Örgütü imiş gibi bakılmağa başlamıştır ki bu kısmen Batı Hıristiyan baskısı, altnda, kısmen yerli Hıristiyan cemaatlerin siyasi ayriktârları bir tepki olarak çekmiş uydurma bir görüstür. Ornek Osmanlı örgütü bozulup Tanzimatla tasfiye edilme baþlayınca, özellikle yeni kanun ve mahkemeler kurulmaþa başlayınca, devlet adamları bu seyhul-islâmiye ne yapacaklarını bileyerek ona yarı dini, yarı siyasi bir anam katmaþa başladilar, hattâ sonra onu kabineye sokmak gibi de bir garabet gösterdiler. Halbuki, dikkate bakarsak görürlük ki o zaman da ondan sonra da bu anamda seyhul-islâmiye Türk yasa örgütünde kendine asla bir yer bulamamıştır. En sonunda da bildigimiz gibi kaldırmıştır.

Bizans İmparatorluðunda, işinin tamamıyla dini ve ruhani bir iş olmasına rağmen, kiliçe devletin bir subesi halinde idi. Bu yüzden Bizans İmparatorluğu, Roma ve Osmanlı İmparatorlukları gibi, çok dini bir İmparatorluk olamamıştır. Onun devlet, hukuk ve din örgütünde ortodoks dininden başka hiçbir yerin yerini olamadı. Bizans'ın yamasındaki Türk devletlerinde hıristiyan kılısceleri, dini ve halkı oldukları gibi kaldıkları halde müslümler bırakır, katolik veya heretik hıristiyanlar bile bu İmparatorlukta yer yoktu. Bu yüzden Bizans devleti tarihi boyunca katolik ve heretik hıristiyanlarla kanlı bir çatışma kalmıştır. Gerçekte Bizans'ın astı dâşmanları Anadolu ve Bal kanıda heretik hıristiyanlarla Batı hıristiyanlığı yani katolik dini olmuştur.

Osmanlı sisteminde de Sünnî-Sîfi farkı şeklinde bir ayrim olmuşsa da bu Osmanlı-Safavî siyasi çatışmaların bir eseri olmuştur. Bu çatışmaların kalmadığı veya etkisiz kaldığı zamanlarda bir «Sünî kilesesi», «Sîfî kilesesi» kavgası gibi bir çatışma müslümlerin yararı bir kendi bir işi olmuştur. İki arasındaki fark bir inanc farklı olarak kaldı. Osmanlı sisteminde resmi bir ortodoksuktan da bahsedilemez. Seyhul-islâmiye resmi bir doğma temsilci sayılmamıştır. Osmanlı hâkimîndarının dini doğma kuran, yayan, koruyan, zorlayan kişilikleri olmadığı gibi din konsüllerini gibi organlara başkanlık etme, onlara direktif vermek gibi vasıfları hiç olmamıştır.

Bu özellikler dolayısıyla Osmanlı sisteminde Müslüman, hıristiyan ve yahudi cemaatleri ayıralılarla ve özgürlüklerine sahip olmakla kalmamışlar, devletin kendisi de ortodoks denen Sünî müslümanlığın bütün müslümler için mecbur olmasına sağlayan bir kuvvet haline gelmemiştir. Hattâ devşirme yolu ile devletin önemli yerlerine getirilen kimsceleri, ortodoks müslümlerin bir çogunun müslümlükten sayımıcağı bir inanc geleneğine göre yetiştirmiştir. (Osmanlı devletini resmi kılısceli bir devlet sanmak yüzünden batı tarihçileri bu paradosku bugün bile yorumlamayırlar.) Osmanlı devletinin resmi kılısceli veya dîni bir devlet olmayı rafizlik (heresi) fikirlerine karşı olan tutumunda da görürlür. Bular ancak devletin siyasi düzene karþı görüldüğü zaman takibata uğraşır; böyle olmadığı zamanlarda din adamlarının elinde, isteseler de, böyle bir takibât yapacak kudret bulunmamıştır. Olanlar da kişisel hareketler olmakta oteye geçememiştir. Osmanlı devleti ortodoks hıristiyan kılıscesinin işlerine karıştığı zaman, bu, din meseleleri yüzünden değil, papazların politikaya dalmalarından olmuştur. Bizans gelenegi yüzünden bu papaz politikacılık sık sık görülen, ve Osmanlı devletinin işe karışmasa yol açan bir sey olmuştur. Osmanlı ve Bizans sistemleri arasındaki bu farklılar paralel benzerlikler bugünkü Türkiye ile Yunanistan arasında da görürlür.

Bizans devletinin uzun tarihine rağmen uygunluk tarihinde Roma devleti kadar önelebiliriz. Tarihindeki sebebi olan bu din-devlet sisteminin kalıntılarından hem kendi tarihinde hem de geriye birliği bugünkü Türkiye'nin tarihinde en çok zarar görenler, bu din-devlet mesesi içinde ayrı bir geleneği olan Türkler olmuşlardır. Bizans bir siyasi kudret olarak tarihe karıştığı halde, ortodoks kılıscesinde geriye kalan hortâla bütün Osmanlı tarihi boyunca yaşamış; devletin siyasi hayatı karışmış; onun başka Hıristiyan dinleri ile olan ilişkilerini zaman zaman çıkmazla sokmuş, Tanzimattan sonraki reformların geleneksi Türk din-devlet görüşünden aykırı yollar sapmasında rol oynamış, nihayet yeni bir Yunan milleti yaratarak onun ayrılmaması ile binamış adam akılı tâcîdalarını başlatmıştır. Bularla ilgili ayrıntılara başka bir yanda doku-nacalız.

REKLAM
LARINIZ
ICIN

BASIN İLAN KURUMU

Genel Müdürlüğü
Cağaloðlu, Türk Ocağı Caddesi No. 1

Istanbul

Telefon : 22 43 84 - 22 43 85

Telgraf Adresi : BASIN KURUMU

SÜBELER	DIŞ MUHABİRLER
İstanbul	A.B.D. Almanya (Federal) Almanya Avustralya Belçika Bulgaristan Cekoslovakia Danimarka Fransa Hollanda İngiltere İspanya İsrail
Ankara	İsviçre İtalya Japonya Lübnan
İzmir	Macaristan Norveç Pakistan
Adana	Polonya Portekiz Romanya Yugoslavya Yunanistan
Bursa	
Diyarbakır	
Erzurum	
Eskişehir	
Konya	
Zonguldak	

(Basın: 17998) — 18